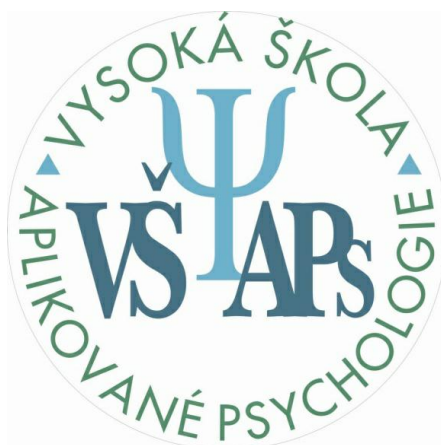

Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.

Akademická 409

411 55 Terežín

Rizika vývoje v období adolescence

Risks of development during adolescence

Bakalářská práce

Radka Lukáčová

Vedoucí práce:

doc. ThDr. Patrik Maturkanič PhD.

VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE TEREZÍN

Akademická 409, 411 55 Terežín, info@vsaps.cz, www.vsaps.cz

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

akademický rok 2019/2020

Jméno a příjmení studenta:	Radka Lukáčová
Studijní program:	Humanitní studia
Název tématu práce v českém jazyce:	Rizika vývoje osobnosti v období adolescence
Klíčová slova v českém jazyce:	Behaviorální závislosti, látkové závislosti, prevence, rodina, socializace, sociální patologie, sociálně patologické jevy
Název tématu v anglickém jazyce:	The risk development of in adolescence
Klíčová slova v anglickém jazyce:	Behavioral dependences, non - substance dependences, prevetion, family, socialization, social pathology, socially pathological phenomena

1.	Zdůvodnění tématu (min. 7 řádků):
	<p>Téma rizika vývoje osobnosti v období adolescence jsem si vybrala na základě zkušeností nejen mých ale i přátel a kolegů a osob mě blízkých. Patologické jevy se řeší v každé domácnosti nebo ve vzdělávacích institucích každodenně. Záškoláctví, šikana, alkohol, drogy a další formy výskytu patologických jevů jsou diskutovány a řešeny nejen jednotlivci kterých se to týká ale i okolí, které tyto jevy musí řešit. Z hlediska ochrany práv dítěte je do celé situace zainteresováno ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pro které má stěžejní podíl při uplatňování školní primární prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v České</p>

	<p>republiky. Ministerstvo v oblasti prevence sociálně patologických jevů plní několik důležitých úkolů.</p>
2.	<p>Formulace problému, který bude v práci řešen (min. 10 řádků):</p> <p>V semestrální i ročníkové práci jsem se zaměřila na charakteristiku výskytu patologických jevů v období adolescence. V odborné literatuře jsem se seznámila s charakteristikou, s důvody vzniku patologických jevů a s možnostmi při jejich řešení. V bakalářské práci budu pokračovat výzkumem (dotazníkové šetření) na základní škole u 8. a 9. ročníků na 2. ZŠ ve Štětí. Předmětem výzkumu bude zmapování problematiky závislostí a na závislosti na návykových látkách u adolescentů. Dalším bodem bakalářské práce, bude zjištění příčin vzniku patologických jevů u adolescentů ve věku 14 a 15 let.</p>
3.	<p>Cíl práce max. 5 řádků:</p> <p>Cílem práce je objasnit příčiny patologických jevů ve věku 14 a 15 let. Cílem je zamezit či snížit výskyt a šíření rizikového chování. Cílem práce je nabádání k preventivním opatřením jako k prevenci patologických jevů u dospívajících.</p>
4.	<p>Charakteristika použitých metod:</p> <p>Kvantitativní metody. Dotazníkové šetření. Uzavřené otázky. Zpracování výsledků do grafů. Analýza výsledků – diskuze.</p>
5.	<p>Struktura práce, pracovní rozčlenění kapitol (podkapitol): teoretická a praktická část</p>

Úvod

1 Komunikace u adolescentů jako zážitek, vyvolávající úzkost

1.1 Rodiče by měli spolu komunikovat

1.2 Preadolescent

1.3 Kdy určit, že není něco v pořádku s adolescentem

2 Vytvoření identity vlastního já

2.1 Co si adolescenti představují, že si o nich myslí jejich rodiče?

2.2 Adolescenti s negativistickým sebehodnocením

2.3 Riskantní chování adolescentů

3 Proč rodiče nerozumí riskantnímu chování adolescentů?

3.1 Akademická dysfunkce (Academic Dysfunction)

3.2 Postavení dospívajícího ve škole

3.3 Když se stanou rodiče netolerantními

4 Jak zjistit patologické chování u adolescenta

4.1 Chování normální a patologické

4.2 Hledání pomoci u odborníka

4.3 Jak napomoci psychické mobilizaci

5 Výzkum

5.1 Výzkumné cíle a hypotézy

5.2 Realizace výzkumu

5.3 Výsledky výzkumu a jeho grafické zpracování

5.4 Hypotézy a jejich vyhodnocení

Diskuze

Závěr

Použitá literatura

Internetové zdroje

Seznam grafů

Odborná literatura – seznam vybrané literatury k jednotlivým kapitolám teoretické a praktické části (min. 20 titulů, 3 recenzované časopisy, 3 zahraniční zdroje, případně internetové odkazy):

Andrejevová, G. M.: *Sociální psychologie*. Praha, Svoboda 1984.

Erickson, E.H. *Identity: Yout and Crisis*. New York : Norton and comp., 1968

Fischer, S., Škoda, J. 2014. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. a aktuál. vyd. Praha: Grada Publishing.

Hartl, P., Hartlová, H. 2002. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál.

Jandourek, J., 2003. *Úvod do sociologie*. 1. vyd. Praha: Portá

Langmaier, J., Balcar K., Špitz, J. 1989 „*Dětská psychoterapie*“. Avicenum, Praha

Langmaier, J.1983: „*Vývojová psychologie pro dětské lékaře*“. Avicenum, Praha

Macek, P. 1999 *Adolescence' .Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha.Portál

Mann, J.1996: „*Jedy, drogy, léky*“. Praha

Matoušek, O., Pazlarová, H., 2010. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. 1. vyd.Praha. Portál.

Matějček, Z. 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada

Nakonečný, M. 2009. *Sociální psychologie*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Nakladatelství Academia.

Nešpor, K. 1997: „*Alkohol, drogy a vaše děti*“. Sportpropag, Praha

Nešpor, K.1996. CSEMY, L. *Léčba a prevence závislosti*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické

centrum Praha.

OSN:1991, „Úmluva o právech dítěte, sbírka zákonů“ Praha

Paclt, I., Jiráček, R., Raboch J. 2005 : „Psychofarmakologie pro praxi“. Praha

Presl, J. 1995: „Drogová závislost“. Praha

Radvanová, S.: „K sociálně-právní ochraně dětí, Sociální politika“

Sobotková, I.2007. *Psychologie rodiny*. 2. přeprac. vyd.: Portál. Praha

Sochůrek, J., 2009. *Úvod do sociální patologie*. 1. vyd. Liberec Technická univerzita.

Seligman, M. 2013. *Vzkvétání*. nakl. Jan Melvil publishing

Zvolský, P.1994. : „Obecná psychiatrie“ Univerzita Karlova, Praha

Zvolský, P.1996.: „Speciální psychiatrie“ Univerzita Karlova Praha

Vágnerová, M., 2012. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 2. dopl. a přeprac.

vyd. Praha: Karolinum.

Československá psychologie (časopis pro psychologickou teorii a praxi) 5 LX 2016.

Ptáček, R., 2006. *Poruchy chování v dětském věku* [online]. Praha: Vzdělávací institut

ochrany dětí. [vid. 4. 4. 2019].

Dostupné z: <http://www.vyzkummladez.cz/zprava/1378735909.pdf>

Vacek, J., Vondráčková, P., 2014. Behaviorální závislosti: klasifikace, fenomenologie,

	prevence, a terapie. <i>Česká a slovenská psychiatrie</i> [online]. roč. 110, č. 3, s. 144-150 [vid. 4. 4. 2019]. ISSN 1212-0383. Dostupné z: http://www.cspsihiatr.cz/dwnld/CSP_2019_3_144_150.pdf .
--	---

Souhlas vedoucího práce

Jméno vedoucího:

Podpis: dne:

Souhlas prorektora pro vědu a výzkum, doc. ThDr. Patrika Maturkaniče, PhD.

Podpis: dne:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma **Rizika vývoje v období adolescence** vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a práci jsem neodevzdala na žádné jiné škole k získání atestace.

V Terezíně dne 15.12. 2020

Poděkování

Děkuji doc.ThDr. Patriku Maturkaniči PhD., za metodickou pomoc, rady a připomínky, které mi při zpracování bakalářské práce poskytl.

Dále děkuji řediteli a učitelům 2. základní školy ve Štětí, že mi umožnili provést výzkum na jejich škole.

Na závěr bych chtěla poděkovat žákům za vyplnění dotazníků.

Anotace

Téma této bakalářské práce jsem si vybrala na základě zájmu o tuto problematiku. Bakalářská práce se věnuje specifikaci rodiny a jejího působení na vývoj adolescenta. Každý z nás, kdo má děti, se každodenně setkává s problémy a riziky dospívajících dětí. I když na cestě k dospělosti nejtěžší břímě problémů spočívá na bedrech adolescenta, problémům musí čelit i jeho rodiče a blízké okolí. Proces dospívání jejich potomka tedy ovlivňuje vztahy mezi rodiči. A to, jak se tyto vztahy mění, má rozhodující význam pro vývoj adolescenta. Někteří jedinci mohou mít problémy v rodině, kde ve většině případů problém nastává v podobě různých závislostí až patologických jevů. Cílem práce je ukázat, jak se dané závislosti projevují, co závislému hrozí, popsat zdravotní a sociální rizika.

Praktická část je zaměřena na adolescenty osmých a devátých tříd základní školy v mém místě bydliště, kde byl nasbírán materiál v podobě dotazníku, kde jsem kladla otázky, ze kterých jsem vybrala ta nejzávažnější témata. Ve své druhé části se zabývám prevencí a posilováním motivace. Tyto postupy by měly vést k menšímu vzniku rizika jakékoliv závislosti. Práce poskytuje i krizový plán pro učitele na dané základní škole.

Klíčová slova:

Adolescent, dospívání, drogy rizika, primární prevence, rodina, rizikové faktory

Annotation:

I chose the topic of my bachelor's thesis based on my interest in this issue. The bachelor thesis deals with the specification of the family and its influence on the development of the adolescent. Each of us who has children faces the problems and risks of adolescents on a daily basis. Although the heaviest burden of problems on the path to adulthood lies with adolescents, parents and their immediate surroundings also have to face problems. The process of adolescence of their offspring therefore affects the relationships between parents. And how these relationships change is crucial to the development of adolescents. Some individuals may have family problems, where in most cases the problem occurs in the form of various dependencies on pathological phenomena.

The aim of the work is to show how the given addictions manifest themselves, what the addict is at risk of, to describe health and social risks.

The practical part is focused on adolescents in the eighth and ninth year of primary school in the place of residence, where the material was collected in the form of a questionnaire, where I asked questions from which I selected the most important topics. In my second part I deal with prevention and strengthening motivation. These procedures should reduce the risk of any dependence. The work also provides a contingency plan for primary school teachers.

Key words:

Adolescent, adolescence, drug risks, primary prevention, family, risk factors

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 KOMUNIKACE U ADOLESCENTŮ JAKO ZÁŽITEK VYVOLÁVAJÍCÍ ÚZKOST.....	3
1.1. Komunikace rodičů.....	6
1.2 Preadolescent	7
1.3 Kdy určit, že není něco v pořádku s adolescentem?	9
2 VYTVOŘENÍ IDENTITY VLASTNÍHO JÁ	11
2.1 Co si adolescenti představují, že si o nich myslí jejich rodiče?.....	13
2.2 Adolescenti s negativistickým sebehodnocením	14
2.3 Riskantní chování adolescentů.....	16
3 PROČ RODIČE NEROZUMÍ RISKANTNÍMU CHOVÁNÍ ADOLESCENTŮ?19	
3.1 Akademická dysfunkce (Academic Dysfunction)	22
3.2 Postavení dospívajícího ve škole	22
3.3 Když se stanou rodiče netolerantními	25
4 JAK ZJISTIT PATOLOGICKÉ CHOVÁNÍ U ADOLESCENTA ?.....	26
4.1 Chování normální a patologické	28
4.2 Hledání pomoci u odborníka.....	32
4.3 Jak napomoci psychické mobilizaci ?	33
5 Výzkum.....	35
5.1 Výzkumné cíle a hypotézy.....	35
5.2 Realizace výzkumu	35
Očekávané výsledky.....	37
5.3 Výsledky výzkumu a jeho grafické zpracování	39
5.4 Hypotézy a jejich vyhodnocení.....	62
DISKUSE	85
ZÁVĚR.....	86
DOPORUČENÍ.....	88
POUŽITÁ LITERATURA	89
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	92

SEZNAM GRAFŮ	92
SEZNAM TABULEK.....	
SEZNAM PŘÍLOH	

Úvod

Rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních, psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde. Každý jedinec zde má určité role, které se stávají součástí jeho identity. Mezi jednotlivými členy rodiny se v rámci jejich rolí vytvářejí určité vazby.

Pokud je rodina v nějakém směru dysfunkční, některé důležité potřeby těchto lidí zůstanou neuspokojeny. Pokud se jedná o období adolescence, jehož osobnost se stále rozvíjí, mohou mu v důsledku narušení rodinných funkcí určité významné zkušenosti chybět, nebo jeho další vývoj může být deformován různými negativními vlivy, které mohou být důsledek výskytu patologických jevů u adolescenta.

Cílem bakalářské práce je prezentovat poznatky a informace o aktuální situaci v oblasti výskytu patologických jevů u adolescentů, popsat proces přípravy daného výzkumu a zmapovat současný stav možných výskytů sociálních patologických jevů v rodinách a ve školních institucích.

Tato studie může být podkladem pro vytvoření metodického materiálu k dané problematice. K dosažení cíle bude použita metoda dotazníkového šetření ve vybraných ročnících na základní škole, jejichž zřizovatelem je město Štětí.

Výzkumným vzorkem budou adolescenti osmých a devátých ročníků druhého stupně již zmiňované základní školy.

Práce je rozdělena na dvě základní části, teoretickou a část empirickou. Práce je členěna do pěti kapitol.

Úvod teoretické části přibližuje důležité mezníky, vývoje vztahů mezi adolescenty a jejich rodinami. Při vymezení základních pojmů spojených s adolescenty je větší pozornost věnována pojmům, adolescent, rodina, rizika vývoje, výskyt patologických jevů a prevence.

Další část studie mapuje školskou legislativu a informuje o současném stavu předpisů týkajících se problematiky výskytu patologických jevů na ZŠ.

Teoretická část tvoří základní východiska pro empirické šetření. Metodou dotazníku zjišťují, jaký mají adolescenti vztah k rodině samé a v jak velké rozsahu mají význam pro jejich vývoj vrstevníci a do jaké části může být vzdělávací instituce nápomocná k eliminaci možných rizik při výskytu patologických jevů u adolescentů. Na základě výsledků dotazníkového šetření budou zformulována případná doporučení.

1 Komunikace u adolescentů jako zážitek vyvolávající úzkost

Umět poslouchat je důležité, ale ještě předtím je třeba dodat dítěti odvalu, aby mluvilo. Mělo by se mu sdělit, že máme zájem slyšet co má na mysli, aniž by se přitom vyděsilo k smrti. Měli bychom si neustále opakovat, že je důležité být opatrní a trpěliví při naslouchání adolescenta. Má-li adolescent nebo dospělý mluvit o něčem zvláště nepříjemném, může pomoci, dáme-li najevo své sympatie. Někdy se adolescent se slzami na krajíčku bude snažit za každou cenu nepromluvit, aby se nerozplakal. Tehdy ho povzbudí, řekneme - li něco jako: „Někdy je těžké promluvit o takových věcech, a jestli nemůžeš mluvit, pokusím se tě pochopit“ (Matoušek, 2010, s. 65).

Jsou - li adolescenti z toho či onoho důvodu ve sporu s jedním nebo oběma rodiči, jejich úzkost narůstá a jejich schopnost vyjádřit své pocity slovy se zhoršuje. Často se stáhnou a odmítají mluvit. Nikoliv proto, že se cítí provinile, ale pro samou úzkost ani nemohou otevřít ústa. Jednu věc je třeba mít stále na paměti - pomoc nemusí být vždy pomocí. Někdy se snaží pomoci sami rodiče, zvláště jsou - li k smrti utrápeni tím, co se děje s jejich dítětem. Jenže příjemci pomoci, to nemusí považovat za pomoc.

Adolescentům se nepadno mluví s dospělými. V mnoha směrech se komunikace s adolescenty neliší od komunikace s dospělými. Co činí komunikaci s adolescenty obtížnou je fakt, že jejich verbální dovednosti nejsou ještě plně rozvinuty a při rozhovoru s dospělými adolescenti pociťují úzkost. Sám proces dospívání činí komunikaci s dospělými obtížnou. Všechna ta usilovná snaha co nejdřív vyrůst a stát se dospělým poznamenává schopnost adolescentů komunikovat. Budoucí dospělí jsou mimořádně citliví na sebemenší připomínku, že jsou ještě děti, zvláště z úst rodičů.

V mnoha rodinách se dávají najevo pouze příjemné pocity. Dospívání může být obdobím mimořádných stresů a děsivých pocitů, o kterých si adolescenti často myslí, že je nemají dávat najevo. Také si myslí, že se nemají vztekat, a když se přece jen rozzlobí, stačí počítat do deseti a je po vzteku. On je ten vztek třeba i přejde, ale jen aby se schoval někam hluboko dovnitř, kde jej už nebudou pociťovat. Ale tam, hluboko uvnitř, bude číhat. A nakonec, když ten vztek vyprovokuje někdo jiný, adolescent zareaguje třaskavým výbuchem, který nebude adekvátní dané situaci. Po takovém výbuchu pak následují výčitky svědomí a posléze i předsevzetí, nikdy se již nenechat unést vztekem.

Vzájemné sdělování myšlenek a představ je důležité, ale to bývá povoleno i v dysfunkčních rodinách. To, co se však často zakazuje, je sdělování afektů nebo pocitů. Moci a umět mluvit s někým druhým o svých děsivých pocitech je strašně důležité pro zachování duševního zdraví. Důležité je získat důvěru adolescentů. Adolescenti si obvykle svých rodičů váží, byť si to často neuvědomují. Komunikovat s adolescenty je často problém. Děti se často potýkají se změnami ve svém životě a rodiče se ze všech sil snaží porozumět svým měnícím se dětem.

Je obtížné vesele a nadšeně si povídat, když druhý o to nestojí. Od rozhovoru na povel příliš nečekejte. Vaše děti budou ochotnější mluvit, pokud to bude jejich nápad. Správné načasování je důležité proto, že nemusejí být s to hovořit o něčem háklivém zrovna ve chvíli, kdy budete chtít vy. Oznamte jim, že si s nimi chcete promluvit, avšak pokud budou mít pocit, že teď s vámi mluvit nemohou, že jim budete k dispozici, až se na to budou cítit.

Aby se vám vaše dítě otevřelo, snažte se navodit neformální a uvolněnou atmosféru. Zůstaňte však dospělými. Někteří dospělí pošetile věří, že když se budou oblékat jako adolescenti a chovat se a mluvit jako oni, snáze získají jejich důvěru, což je omyl. Když adolescenti zjistí, že se dospělí (a zvláště rodiče) chovají jako oni, ztratí vzor dospělého jedince, který tak zoufale potřebují na své cestě k dospělosti. A co horšího, budou mít takového dospělého za šaška.

Umíte - li poslouchat, dítěti se s vámi bude lépe hovořit. Adolescentům se s dospělými nemluví snadno a někdy se jim nejhůře mluví s rodiči. Těžko je přimějete k hovoru, když budete, neustále mluvit pouze vy. Chcete-li upozornit svého potomka na nepřijatelné chování, mluvíte o něm v kontextu a v kontrastu s jeho lepším já, tedy s jeho dobrými vlastnostmi. Pokud začnete s tím dobrým, hned bude poslouchat pozorněji. Adolescenti nejsou bez poskvrny, mají své chyby. Ale mají také své přednosti a jsou pyšní, když slyší, že si jich rodiče všimli.

Některé názory adolescentů jsou radikální a extrémní. Z větší části jsou idealistické. Důvodem, alespoň částečným, jejich idealismu je fakt, že život jim ještě nestačil uštvět příliš ran. Budou mile překvapeni, odmítnete-li zesměšňovat jejich názory. Ve skutečnosti neočekávají, že s nimi budete souhlasit a tajně doufají, že nebudete. Avšak chtějí využít svých právě objevených dovedností abstraktního myšlení. Neděste se, budou-li jejich komentáře znít protistátně, příliš liberálně. Jedním z důvodů, proč tak mluví, je snaha „vytočit“ dospělého. Vyjádření názoru není totéž, co chování, tedy záměrné jednání.

Hovořit o věci se svým partnerem je na místě. Hovořit o problému adolescenta s jeho sourozenci nikoliv. Respektovat to, s čím se vám adolescent svěřil, znamená zacházet s tím ohleduplně, nechodit s tím jen tak na trh a nikdy toho nezneužít k zesměšnění nebo ponížení dítěte. Ale dohodněte se i se svým partnerem a vysvětlete to i svým dětem, že ani jeden z vás nebude získanou informaci před druhým rodičem tajit. Pokud byste to udělali, neprospělo by to ani vašemu manželství, ani představě, kterou budou mít vaše děti o vašem vztahu. Jedním z problematických aspektů dysfunkčních rodin je jejich sklon k tajným srozuměním a tajnůstkářství vůbec. Pokud je informace natolik závažná, že by o tom měl vědět i druhý rodič, necht' mu jí poví vaše dítě samo. Řekněte mu, že půjdete s ním, ale povědět že to musí samo. Není nutné, aby rodiče věděli všechno. Přílišná snaha může další komunikaci znemožnit. Nikdo z nás netouží po tom, být svlečen do naha a oloupen o všechna svá tajemství. Matoušek a Pazlarová (2010, s.11-12) popisují rodinu jako instituci, kterou formuje společnost, kultura a civilizace. V každé společnosti má známý slogan „rodina je základ společnosti“ různý význam.

Rodina je významným činitelem socializace a každá kultura má různé přístupy k výchově dětí.

V současnosti lze rodinu popsat dle různých autorů jako instituci rizikovou nestabilní křehkou (de Singly), „skořápkovou“

1.1 Komunikace rodičů

V době, kdy se vyrovnávají s přechodem svého dítěte k dospělosti, musí spolu rodiče komunikovat, a to zejména proto, že jeho dítě se od něj začíná odvracet a touží po větší samostatnosti a nezávislosti, může se z toho těšit, zároveň ale i pociťovat smutek a strach. A jeho schopnost sdílet tyto pocity s někým, kdo ho miluje, může umocnit pocit štěstí a zmírnit obavy a smutek. Dobrý vztah s partnerem, případně s jiným blízkým člověkem, má v takových okamžicích cenu zlata. Komunikace mezi dvěma lidmi je ovlivňována jejich vzájemným vztahem. V životě adolescentů působí ohromné síly a tyto síly poznamenávají vztahy, jež dnešní adolescenti naváží s lidmi, kteří budou v jejich životě něco znamenat. Mají - li rodiče dost pochopení pro psychologické problémy, s nimiž se jejich děti snaží vyrovnat, usnadní to vzájemnou komunikaci. Komunikace mezi rodiči a dětmi by měla vést ke vzájemnému porozumění.

Pokud se děti začínají vymaňovat z ochranné náruče rodiny, měly by mít na cestu nachystaný raneček hodnot, které jim pomohou žít v souladu s jejich novým světem. Tyto hodnoty by měly být reálné a měly by dětem pomoci stanovit meze jejich instinktivním popudům. Sebekázi by se měly děti učit ještě před adolescencí. Nezbytně nutnou se stává sebekázeň v období adolescence. Pokud byli adolescenti náležitě informováni o nezbytnosti a významu určitých mezí a hranic, jež by žádný člověk neměl překročit ještě před svým odchodem z náruče rodiny, dokážou pak lépe stanovit tyto meze sami sobě, až se pustí do světa plného rizik a nebezpečí.

Naše očekávání, že děti se budou během dospívání chovat normálně, je tak trochu protimluvné. Mnozí dospělí se domnívají, že adolescence je nemoc, kterou může vyléčit pouze čas. I když začátek adolescence s sebou přináší mimořádné problémy, zřídka kdy zcela vyřadí z boje normálního, zdravého adolescenta. Většina adolescentů vyjde z adolescence, aniž by se nějak výrazněji odchýlila od normy. Ve skutečnosti si

adolescence vysloužila špatnou pověst proto, že průměrný adolescent je méně zajímavý než nějaký dospívající buřič nebo násilník. Ještě, než dítě překročí práh dospělosti, rodina bude mít vypracovaný pracovní postup a pokud možno přesně definovaná pravidla chování, jež budou přijatelná jak v rámci rodiny, tak i mimo ni. A rodina bude mít také přesnou představu, co má očekávat od normálního adolescenta. Některými věcmi z této představy rodičů adolescenti pohrdnou nebo se jim postaví na odpor. To ovšem neznamená, že jsou zcela mimo normu, že jsou abnormální, jsou jen nenormální. Většina z těchto nenormálních chování není nutně nebezpečná nebo destruktivní. Spíše bývají pošetilá. Nebo zmatená. A většina z nich dohání k zoufalství. A rodiče se pak s úzkostí v srdci ptají: „Je tohle normální“?

1.2 Preadolescent

Preadolescenti jsou v mnoha směrech slušní a civilizovaní jedinci, kteří častěji udělají, co se jim řekne. Jsou obvykle zdvořilí, uctívají a laskaví v chování.

Ať již z těch nebo oněch důvodů preadolescenti vyvolávají v rodičích méně obav a úzkostí než jejich starší sourozenci. Je ovšem také pravda, že dvanáctileté děti jsou přesvědčené, že život začíná ve třinácti a začínají se na něj připravovat v blahé předtuše nových práv a výsad. Pozorně sledují třináctileté a čtrnáctileté adolescenty a diskrétně se vyptávají, jak se stát adolescentem. Již se naučili, jak a kdy zesílit svoji muziku, a hlavně vybírat hudbu, která rozhodně nebude znít libě dospělým. S napětím čekají na první neklamný projev blížící se adolescence. Přemýšlejí o tom, jak se budou chovat a již předem se na to těší.

Stanovit, co je u adolescentů normální a co nenormální chování nám usnadní, když si definujeme, co znamená slovo „normální“. Normální chování adolescenta je takové chování, jež odpovídá chování průměrného adolescenta. Co průměrný adolescent dělá, nemusí nutně být správné z pohledu dospělých. Každopádně tvrzení, že normální znamená správný nebo dobrý: znamená to pouze, že to je norma pro tuto určitou skupinu, která je plus mínus v normálních mezích. Při určování, co je normální chování adolescentů mějte na paměti, že jedinou konstantou v procesu dospívání je změna.

Studie Offerů:

D. Offer a J. Offer referují o dlouhodobém výzkumu skupiny dospívajících chlapců. Jejich studie nám pomáhají lépe porozumět adolescentům a procesu dospívání.

Pro svůj výzkum si vybrali skupinu studentů ze dvou předměstských středních škol. Na základě psychologických testů a psychiatrického vyšetření vyloučili jednak studenty, kteří se jeví být nedostatečně přizpůsobiví společenským normám. A na druhém konci pomyslného spektra ty, kteří naopak jeví být mimořádně dobře přizpůsobiví. Ze studentů, kteří byli někde uprostřed mezi těmito dvěma krajnostmi, vytvořili modelovou skupinu a tu pak po dobu následujících třiceti let sledovali.

S pomocí Offerova dotazníku začali zjišťovat, co znamená u adolescentů normální chování a duševní zdraví. Skupiny čítající 200 - 500 adolescentů (ve věkových skupinách 13 - 15 a 16 - 19 let) byly porovnávány v šedesátých, a osmdesátých letech.

Údaje, jež Offer a kolektiv uvádějí, dokazují, že většině adolescentů se dařilo dobře, těšili se ze života a po většinou času byli spokojeni sami se sebou. Neměli větší problémy se svým tělem a sexualita nepředstavovala nějaký podstatnější problém v jejich představě o sobě samých. Na závěr Offer a jeho spolupracovníci zdůrazňují, že je nesmírně důležité správně pochopit, co se v každém jednotlivém adolescentovi odehrává v nesnadném období dospívání (Orfee, D., Orfee, J.B.s. 54).

1.3 Kdy určit, že není něco v pořádku s adolescentem?

Tři otázky, které se vztahují k významným aspektům adolescentova života:

- Jak vychází adolescent se svou rodinou?
- Jak adolescent zvládá své úkoly ve škole?
- Jak vychází se svými kamarády?

To, jak se daří v těchto třech oblastech, řekne mnohé o normálnosti jeho života.

V období adolescence se ojediněle stává, že adolescent nevychází se svou rodinou po delší dobu. Vztahy bývají napjaté mezi jedním z rodičů a adolescentem. Adolescent, který nevychází s těmi, kteří ho na světě nejvíce milují, bývá problémový ve většině oblastí života a pravděpodobně by mu prospěla odborná pomoc psychologa.

Adolescenti propadnou depresi, mají - li pocit, že je nemilují ti, kdo o ně mají pečovat. Deprese se může projevovat trvalou skleslostí, nebo může být skrytou příčinou hrubého chování. Mluvit o své depresi není snadné. Rodina, kde je zvykem mluvit o svých pocitech a emocích, má lepší předpoklady k tomu zjistit, že jejich adolescent je v depresi. Ba co víc, rodina, v níž se o pocitech a emocích mluví otevřeně a veřejně, nejen včas odhalí, jak na tom jejich adolescent je, ale s největší pravděpodobností udělá, co je v jejích silách, aby adolescenta z jeho neblahého stavu vyvedla. Neboť je-li rodina skutečně psychologicky podpůrný systém určený k podpoře svých členů v časech protivenství, pak bude pohotově reagovat na každou svízel svých členů a bude připravena podat pomocnou ruku. Pro úspěch v zaměstnání je nesmírně důležitý dobrý prospěch ve škole. Adolescent, který zrovna nevychází se svou rodinou, ale daří se mu ve škole, prokazuje větší míru způsobilosti než ten, který nejen nevychází se svými nejbližšími, ale má problémy ve škole. O takovéhoho žáka by měla být větší starost. Je-li adolescent dysfunkční ve dvou třetinách života, rodiče by měli vážně uvažovat o návštěvě psychiatra.

Otálet s léčbou u vážné duševní choroby je neomluvitelné. Odepřít léčbu adolescentovi, který je psychotrofik, je stejně neospravedlnitelné jako podávání léků adolescentům, kteří to nutně nepotřebují. Takový adolescent, jehož život doslova visí na vlásku, vyžaduje vysoce kvalifikovanou péči, nejlépe ve specializovaném léčebném zařízení. Na stanovení, co který adolescent potřebuje, neexistuje žádný jednoduchý a stoprocentně spolehlivý metr.

Přemýšlejí - li lidé o tom, co je v lidském chování normální a co nenormální, hledají tak vlastně tu správnou cestu k produktivnímu a efektivnímu způsobu života s ostatními lidmi. Přání rodičů, aby se jejich děti chovaly normálně, je mimo jiné výrazem horoucí touhy, aby jejich děti našly ve svých životech právě tuto harmonii. Když rodiče hodnotí pokrok, jakého jejich děti dosáhly na své cestě k dospělosti, ve skutečnosti prověřují, jak rodina uspěla ve svém poslání. Pokud jejich dítě drží určitý kurs a jeho cesta k dospělosti, samostatnosti a nezávislosti nevykazuje žádné znaky abnormality, rodina si může udělat čárku, že úspěšně plní alespoň jedno ze svých důležitých poslání. V současnosti zkoumané sociálně patologické jevy jsou někdy označovány jako sociální deviace, které představují porušení nebo podstatnou odchylku od některé sociální normy nebo skupiny norem, nerespektování požadavků, které jsou na určitou skupinu nebo individuuum kladeny určitou normou nebo souborem norem (Sochůrek, 2009, s.11).

2 Vytvoření identity vlastního JÁ

Mnozí rodiče ztrácejí trpělivost s dětmi, které se snaží najít sebe sama. Svým způsobem je adolescence proces hledání a snahy se nalézt. Je to čas nečinného bloumání, ale i též čas jiskřivé radosti, kdy adolescent pocítuje, jak se před ním otevírají stále nové možnosti a obzory. Proces nacházení je pokus o nácvik role, je to však víc než volba životní dráhy. Na prahu adolescence dochází k něčemu, co otevírá dětem celý nový svět. Nejedná se tu o nějaký výraznější nárůst inteligence, ale o rozvoj psychické schopnosti umožňující dětem vidět svět diferencovaněji. Co bylo dříve vždy černé nebo bílé, nabývá různých odstínů šedi. Co bylo dříve vždy správné nebo nesprávné, nejeví se teď již tak jednoznačně. I lidé se nám jeví trochu jinak. Na lidech, které jsme dříve pokládali za dokonalost samu, najednou nacházíme chyby. A u těch, kteří nám vždy byli ztělesněním všeho zlého, náhle zjišťujeme, že mají i své světlejší stránky.

V této fázi duševního a emocionálního života se u adolescentů začínají rozvíjet dovednosti a schopnosti, jež jim umožňují logicky myslet, analyzovat a diferencovat.

Piaget se celý život zabýval studiem vývoje myšlenkových činností jedince. Popsal jednotlivé fáze tohoto vývoje u dětí, adolescentů, mladých dospělých a dospělých. Nejvyšší stupeň vývoje nazval „*formální operace*“ a myslel tím myšlenkovou činnost jedince používanou při takzvaném abstraktním myšlení. Až před nástupem adolescence se u dětí začíná projevovat myšlení abstraktní, jež pak má rozhodující význam v dalším vývoji dítěte během pubescence a adolescence. Nyní již mladý chlapec či mladá dívka pochopí skrytý význam přísloví. Jakmile je schopen abstraktnímu myšlení, může mladý člověk také vědomě kontrolovat své vlastní myšlení. V tomto životním období jsou adolescenti schopni vidět sebe očima druhých.

Erikson definoval hlavní vývojový úkol v adolescenci jako identitu versus zmatek. V případě, že se tento úkol splnit nezdaří, dochází k tomu, co Erikson nazval „*role diffusion*“ neboli status zmatku či rozptýlené identity. Jak experimentují s tím, čím a kým se stát, vyzkoušejí si adolescenti celou paletu rolí. Po očku vážou své identity, připravují se na svůj vstup do dospělosti. V procesu sebehodnocení využívají

svých nově získaných dovedností a čerpají též z externích zdrojů. Jedním z nejdůležitějších zdrojů informací je skupina či parta vrstevníků.

V časném stadiu vývoje není ještě osobní identity dostatečně fixováno, je nepevné a jako takové snadno zranitelné a křehké. Vše, co se v životě přihodí, nabývá až neskutečně velkých rozměrů. Význam, který adolescent těmto událostem a věcem připisuje, daleko přesahuje míru, již si zaslouží. Nad stejnou zkušeností či zážitkem by dotyčný poté, až se upevní jeho vědomí identity, možná jen mávl rukou. Proces uvědomování si osobní identity by měl být celoživotním úkolem. Jen tak bude jedinec dále růst. Definice toho, kdo vlastně jsem, se rozšiřuje, jak se toho o sobě stále více dozvídají. Avšak právě v adolescenci na tom člověk začíná pracovat.

Jak si mladí počínají, když vytváří identitu vlastního já? Víme, že jako častý zdroj informací o sobě používají a využívají party svých vrstevníků. Parta vrstevníků plní funkci sociální zkušenosti se souměřitelnými partnery. Je však přeceňována! Slovo parta probouzí v myslích rodičů adolescentů děs. Vidí partu vrstevníků jejich potomka jako tlupu banditů chystajících se unést jejich bezbranné dítě z bezpečí domova a vydat je napospas zlému osudu. Tak tomu samozřejmě není.

Parta vrstevníků je v podstatě sešlost neohrabaných klacků přibližně stejného věku, bojující se stejnými psychologickými problémy jako náš adolescent. Je to společenství vytvořené takříkajíc ad hoc – to znamená, že nikdo v ní nemá jisté místo. Parta dva členy vyloučí a vzápětí dva nové přijme. Parta vrstevníků je dynamický organismus, který čas od času mění podmínky pro členství. Má však svou váhu. Úspěšnému uchazeči o členství parta schvaluje: „Fajn, nosíš správný oblek, posloucháš správnou hudbu, používáš správná slova, říkáš správné věci.“ V podstatě parta říká: „Seš jako my, a proto seš“ O.K. Radujeme se, když nás parta přijme, cítíme bolest, když nás parta odmítne. A jedno i druhé má adolescentům pomoci, neboť většina z nich ani víc nevyžaduje. Někteří však ano.

Vliv party vrstevníků je přechodný. Uvědomte si, jak krátce se mladý adolescent se svou partou stýká, a porovnejte čas, který s ní stráví s milionem interakcí, jež až do této chvíle absolvoval se svou rodinou. Přesto význam party nepodceňujme. Tkví v tom, že pro adolescenta, který právě pracně objevuje sebe sama, může být mimořádně důležité, jak se na něj parta dívá a co si o něm myslí. Míra vlivu party na adolescenta je větší či menší podle toho, jak se sám adolescent cítí, jak je sám se sebou spokojený či nespokojený. Adolescent, který cítí, že ho rodina miluje a respektuje, má menší potřebu hledat uznání jinde. Naopak adolescent, který se cítí nemilovaný a nerespektovaný, bude hledat pochopení a uznání všude, kde to jen bude možné. Čím více se mu nebude dostávat tohoto pochopení, tím větší cenu bude ochoten zaplatit, aby je získal.

2.1 Co si adolescenti představují, že si o nich myslí jejich rodiče?

Co si o svém dítěti myslí jeho rodiče, je důležité. Ještě důležitější však je, co si myslí, že si o nich myslí jejich rodiče. Většina rodičů doufá, že jejich děti vědí, co k nim rodiče cítí, ale je tomu skutečně tak? Rodičovská láska bývá tak silná, že rodiče se někdy dopustí osudové chyby. Dojdou ke skálopevnému přesvědčení, že jejich děti přece musí vědět, jak moc je jejich rodiče milují, pochybují však, že vědí, co k nim rodiče cítí. Přesvědčení, že je jeho rodiče milují, znamená pro dítě překračující práh adolescence obrovskou pomoc právě při vytváření identity vlastního já. Většina dětí opravdu věří, že je jejich rodiče milují a že si tu lásku také zaslouží. V procesu uvědomování si sebe sama bude způsob, jak adolescent bude sám sebe vnímat, vždy výrazně poznamenán tím, jaký názor na něj mají lidé, kteří v jeho životě něco znamenají. Záleží tedy na schopnosti rodičů dávat své city jasně najevo a na schopnosti adolescentů správně je vnímat.

Většina adolescentů přežije své dospívání, aniž by musela hledat pochopení jinde. To z větší části proto, že cítí lásku a starostlivou péči svých rodičů a své rodiny. Převážná část adolescentů je sama se sebou zdravě spokojena. Mají za sebou 13 nebo 14 let života v náruči těch, kdo je vždy milovali a obdivovali. V tomto věku o sobě slychali kromě špatných věcí mnohé dobré. Měli možnost sledovat, jak spolu dospělí v jejich rodině i mimo ni komunikují a snaží se spolu co nejlépe vycházet.

Většina adolescentů nijak naléhavě nepotřebuje uznání party vrstevníků - žádné party (Vágnerová, 2012, s. 44-46).

2.2 Adolescenti s negativistickým sebehodnocením

Je na místě si dělat vždy starost o adolescenty, kterým je nanic ze sebe samých. Tito adolescenti jsou vážně ohroženi, zvláště když ten nedobrý stav začnou přičítat sami sobě. Již proto pro ně představuje vytvoření identity vlastního já bolestnou zkušenost. V takové situaci si adolescent o sobě myslí to nejhorší. Až doposud byl jakžtakž s to předstírat, že je nebo se v brzké době může stát hodným pomilování, že se to nějakým kouzlem může zlepšit nebo že oni ho konečně začnou mít rádi. Teď si však jako začínající adolescent začíná osvojovat schopnost analýzy a dedukce, a tak vidí, jaký je ve skutečnosti bezcenný. Počítá, počítá, až dojde k nule! V počátečním období adolescence je jeho ego rozvinuto jen částečně, a proto je adolescent snadno zranitelný a citlivý na nejrůznější útoky zvnějšku i zevnitř. Teprve až si vytvoří silné vědomí osobní identity, bude odolnější proto hrozbám ohrožujícím jeho ego.

Co může být velmi škodlivé pro ego třináctiletého jedince, nemusí se téměř dotknout pětadvacetiletého mladého muže nebo ženy. Avšak během raného a středního stádia adolescence je v sázce mnohé. Adolescent, který má pocit, že ho rodiče nemají rádi, přichází o další zdroj jistoty - o uznání těch, kdo mu dali život a stává se tak ještě bezbrannější vůči hrozbám přicházejícím z vnějšího světa.

Takový je tedy profil adolescenta, který zoufale potřebuje partu vrstevníků. Jenže co když ta dotyčná parta o našeho ztroskotance nestojí? Pak jsou tu ovšem další party, na něž se adolescent může obrátit. Party narkomanů, delikventů, party rebelů nejrůznějšího druhu, party propadáků a záškoláků. Jakmile se náš adolescent přizpůsobí chování této alternativní party (tj. začne brát drogy, páchat trestnou činnost apod.), přestává být nulou, o kterou nikdo nestojí a stává se někým, koho parta bere. Je velké neštěstí, když adolescent zjistí, že se s pomocí několika drinků nebo jointů dočasně zbaví všech obtíží, té nepříjemné „bolesti“ spojené s jeho psychologickým růstem. Užíváním drog může tento růst zablokovat a může zůstat až do konce života adolescentem. Čím častěji se uchyluje k drogám, tím více se požívání látek stává automatickou reakcí na úzkost. Tito

adolescenti se již necítí opuštění a nemilovaní, ale začínají věřit, že jsou oblíbení a pomilováni hodní. V požívání a zneužívání látek vidí řešení svých problémů. Tento únik ale nenabízí jen drogy. Stejně destruktivní mohou být i jiná nevhodná řešení. Adolescenti se v tomto období nejistot mohou uchýlovat i k dalším formám riskantního chování.

Rodiče si jsou vědomi toho, jakým nebezpečím může být pro jejich děti droga nebo alkohol, zvláště když zapadnou do party narkomanů nebo alkoholiků. Dříve než rodiče začnou žádat po svém dítěti, aby se vzdalo nějakého nepřipustného chování, musí pochopit, že to, co jejich dítě potřebuje především, je mít o sobě lepší mínění. A i když se adolescent nakrásně vymaní z vlivu té „nevhodné“ party, hrozí mu, že ho znovu odmítnou ti, mezi něž se chtěl původně dostat, protože nechtějí mezi sebou mít „narkomana“. Parta plní úlohu odrazového můstku z rodiny k samostatnému životu. Adolescent, který po otřesných zkušenostech s partou narkomanů nutně potřebuje rehabilitaci, musí přehodnotit svůj vztah k rodině, neboť to je jediné místo, kde se bude cítit dobře a tady ho také budou léčit.

Není to vždy jednoduché. Vzdát se alkoholu a drog je první krok, nebude ale poslední, nevyřeší - li se to zásadní. Alkoholismus je více než problém pití, je to problém střízlivosti. Tomu, kdo nadměrně požívá toxické látky (alkohol, drogy), přináší intoxikace úlevu od „bolesti“. Když vystřízliví, bolest a úzkost se opět vrací. Člověk musí udělat více, než vyhýbat se alkoholu a drogám. Musí se vyrovnat se stavem, kdy je střízlivý, neboť tady je jádro problému. Proces vytváření identity vlastního já nekončí s koncem adolescence. I dospělí na něm ještě nadále pracují.

Cituji psychologa Zdeňka Matějčka (2002): *„Pokud nejsou v rodině tyto podmínky splněny, převážná část mladistvých si tento problém rodiny nese jako velké břímě a hledá vrstevníky, se kterými se o své trápení může v nejlepším případě alespoň podělit. V nejhorším případě se dítě uzavírá do svého nitra a hledá řešení v požití alkoholu a později sahá po návykových látkách“.*

2.3 Riskantní chování adolescentů

Některé věci, jež adolescenti dělají, představují velké riziko pro jejich celkovou tělesnou i duševní pohodu, pro jejich tělesné i duševní zdraví, pro jejich životy. Adolescenti mají sklon riskovat. Psychiatri nemají pro to, proč adolescenti tak rádi riskují, jednoznačné vysvětlení. Někteří mluví o instinktivním přání zemřít, jež je skryto v nás všech. Tvrdí, že mladí lidé mají rádi situace, v nichž jde o krk. Myslí si, uniknout o vlasek musí být vzrušující. Většina by přitom samozřejmě ráda unikla, ba dala by přednost tomu, aby nikdy unikat nemusela.

Snažíme - li se pochopit, proč adolescenti dělají věci, jež znepokojují dospělé, měli bychom stále mít na zřeteli proces dospívání a jeho důsledky. Adolescenti, kteří se domnívají, že mohou všechno, jsou přesvědčeni o své nezranitelnosti. Svět je láká a oni si myslí, že mohou vše, a tak riskují. Náhlou moc získávají ti, kteří na ni v mnoha směrech ještě nejsou připraveni. Netušená síla a moc přicházejí dlouho předtím, než adolescenti pochopí, jak jich správně využívat. Nemají ještě zkušenosti, aby si uvědomili možné následky zneužití těchto svých nově nabytých schopností. Jen velice pomalu si uvědomují souvislost mezi příčinou a následkem. Riskování může být konstruktivní součástí adolescentova života. Adolescenti mají být zvědaví na to, jak na tom jsou, co dokážou a co si mohou dovolit. Dospělí tleskají dětem, které podstoupí konstruktivní rizika. Aplaudují například adolescentovi, který pustí všechnu opatrnost po větru a snaží se zjistit, jak schopný je v dosažení dokonalosti. Riskováním můžeme získat nejedno cenné poučení. Bez rizika se nikdy nedobereme nových výšin.

Pochopit a podpořit konstruktivní rizika je snadné. Těžší je ale pochopit, proč adolescenti podstupují rizika, jež mohou vést k neblahým koncům. Proč fetují, pijí alkohol a riskují nákazu pohlavními nemocemi nebo nežádoucí těhotenství? Adolescenti mají různé dispozice dědičné i získané. Mají své přednosti i své nedostatky, jež určují míru rizika, jakou jsou ochotni podstoupit. Někdo bude riskovat až za hrob. Bude žít nebezpečný život a zemře mladý. Někdo hned nezemře, ale když jednou nebezpečně riskoval, bude riskovat dál, až si nakonec přivodí smrt nebo tělesnou nezpůsobilost. Na jiného čeká duševní nebo ekonomická nezpůsobilost. Například jedni adolescenti odolají pokušení a nátlaku svých kamarádů a odmítnou experimentovat s drogou, druzí

to zkusí, ale odmítnou v tom pokračovat, a třetí to zkusí, tu a tam si to zopakují, ale nikdy droze nepropadnou. Nebo máme adolescenty, kteří mají pocit, že nejsou pány svého života, a aby se jimi stali, opakovaně riskují, až se nakonec dostanou do konfliktu se zákonem.

(Matoušek, O., Pazlarová, H., 2010), uvádějí některé faktory, které pomáhají adolescentům v jejich adaptaci: alespoň minimální míra sebe ocenění, pocit, že jsou alespoň částečnými pány svých životů, pocit, že v jejich rodině vládne duch soudržnosti, a schopnost dobře komunikovat alespoň s jedním rodičem. Avšak i adolescent s těmi nejlepšími dispozicemi může dělat hlouposti. Většina nerozvážných rozhodnutí není fatálních, pouze hloupých.

Zranitelní bývají především ti, kdo touží po pozornosti nebo uznání. Tyto děti budou někdy raději riskovat život, než by přišly o pozornost a uznání. Chování některých adolescentů je tak riskantní, že hledat jeho příčiny je nesnadné. Braní drog může signalizovat, že v životě našeho dítěte není něco v pořádku, ale pro rodiče je alarmující především ten signál. Rodiče i některá léčebná zařízení soustřeďují svoji pozornost pouze na chování (tj. braní drog) dotyčného a vůbec nezajímají o to, proč se dotyčný tak chová. Není snadné s nadhledem pátrat po skrytých příčinách, když vidíte, jak se vám mladý člověk před očima nesmyslně zabíjí. Avšak pokud neodhalíte příčinu takového sebezničujícího chování, musíte počítat s jeho recidivou, a ne jednou. Příčin takového sebezničujícího chování bývá více, jedna z nich je však téměř vždy hlavní. Ačkoliv riskantní chování má mnoho podob, všechna tato chování sledují obdobný cíl.

Ve známé studii Offer aj. (1988, s.28) konstatují, že 80 % adolescentů se projevuje normálně a jen asi u dvaceti adolescentů ze sta se projevují nějaké emocionální poruchy a pouze asi čtvrtině z nich se dostává adekvátní pomoci.

Deprese nebo ztráta sebeúcty pak mohou být mylně považovány za přirozenou součást zápasu adolescenta o dospělost a mohou snadno přejít do dospělosti. Proto Offer a jeho kolegové naléhavě žádají klinické lékaře, aby věnovali náležitou pozornost tomu, co se skrývá za těmito signály, za těmito symptomy.

Chceme - li pochopit adolescentovo chování, musíme přesně vědět, o jaké chování se jedná. Při posuzování destruktivního chování musíme mít na mysli, že jeho součástí nemusí být vždy zneužívání nějakých látek. Adolescent nemusí ani pít ani fetovat nemusí jevit ani žádný jiný z varovných příznaků, ale může jen ve vší tichosti a skrytosti trpět nějakým druhem zhoubné dysfunkce, která může vést k destrukci. Musíme tedy čelit nebezpečí, jež s sebou nesou tyto zjevné příznaky, ale i tomu, co může být skryto za nimi. Často podléháme pokušení bojovat pouze s těmito zjevnými příznaky a nepátrat po tom, co může být skryto za nimi.

3 Proč rodiče nerozumí riskantnímu chování adolescentů?

Existuje široká škála chování, jimiž adolescenti nejen ničí své rodiče, ale též mrzačí, zbavují způsobilosti nebo zabíjejí sami sebe. Samozřejmě ne všechna tato chování mají za následek smrt. Dospělí, a zvláště pak rodiče, jsou v nevýhodě, když se snaží pochopit chování adolescentů, protože pokud se jedná o vlastní děti, není snadné být objektivní. Nejde tu přece o nějaké indiferentní jedince, ale o jejich vlastní děti. Milují je, trápí se kvůli nim a jejich chování je děsí. Jak pak mohou uvažovat chladně, věcně a nevzrušeně, když je svírá strach.

Jednou z mnoha možností je obrátit se o radu na někoho, kdo není na jejich dětech zaangažovaný nebo z nich není tak vyděšený. Mnozí rodiče hledají radu u jiných rodičů. Vždy se uvažuje střízlivěji, nejedná - li se o vaše vlastní dítě. A pokud pak všechny snahy ztroskotají, někteří rodiče navštíví psychiatra. Ten pak často nachází odpověď, na jejich otázky. Proč? Částečně proto, že je schopen být objektivní, a částečně proto, že je ochoten přijmout vysvětlení, která nedávají smysl.

Na chování adolescentů je něco, co popírá všechnu logiku. Rodiče vždy, když se snaží porozumět svým dětem, na to jdou se svojí dospělou logikou. Jenže to, co platí ve světě dospělých, může být ve světě adolescentů na překážku. Nelogickému chování nelze porozumět logickými myšlenkovými pochody. Odložíte - li na okamžik dospělou logiku a přijmete vysvětlení, která jsou nelogická, můžete postupně dospět k vysvětlení, proč dotyčný dělá věci, jež jinak nedávají smysl. Věci nejsou vždy takové, jak se nám jeví.

Jednou z cest, jak rodiče mohou zabránit riskantnímu chování svých dětí, je, že jim budou důvěřovat. Rodiče vychovávají své děti, jak nejlépe umí, a především se jim snaží vštípit pozitivní hodnoty. A když pak jejich dítě začne dospívat, rodiče se musí naučit mu důvěřovat. Někdy rodiče z obavy, aby se jejich dítě nedostalo do potíží, začnou dělat věci, které by napomohly, udělají z milujících rodičů a milovaného dítěte nepřátelé. Rodiče nemohou zabránit destruktivnímu chování, mohou však pomoci svým dětem v tom, že nebudou cítit potřebu uchýlovat se k takovému chování. Stačí, když jim vytvoří prostředí, v němž budou děti pociťovat lásku a zájem svých rodičů, prostředí,

kteří vytvoří předpoklad k tomu, aby si děti hledaly cestu k samostatnosti a nezávislosti bez větších excesů (Sochůrek, 2009, s. 52).

Vytvořte si se svým dítětem takový vztah, abyste spolu mohli o všem otevřeně mluvit, abyste si vzájemně důvěřovali. Přijímejte s pochopením jeho neobratné pokusy mluvit s vámi o svých pocitech, o svém strachu, hněvu či sklíčenosti. Naučte se, jak mu dávat chováním i slovy najevo lásku, ale i obdiv nad tím, kam až vaše dítě na své cestě k dospělosti dospělo.

V době dospívání svým dětem rodiče často hromadí jednu chybu na druhou. To, jak si s nimi poradí, bude mít vliv na jejich „rodičovskou roli“ i na to, jaký budou mít názor sami na sebe jako jedince i jako na rodiče. A nejen to. Tím, jak si poradí s chybami, které udělali, dají svým dětem návod, jak si mají počínat při napravování vlastních omylů, a zároveň je učí, že člověk musí nést odpovědnost za svoje chování.

Erikson (Macek, 1999) považoval hledání vlastní identity za základní vývojový úkol adolescence. Dospívání popisuje jako *„konflikt“ mezi potřebou integrace sebe samého (ego identity) a potřebou vyrovnat se s nejasnými požadavky společnosti tak, aby byl adolescent schopen najít a akceptovat svoje vlastní místo a hodnotu jako člen tohoto společenství“*.

Tím, jak žijete, předvádíte svým dětem praktické cvičení s ukázkami, jak by se měl člověk starat o druhé. Je to takový experiment „na živých“ v domácí laboratoři. Jelikož není možné dítě, neustále chránit před nebezpečím, rodiče by měli své dítě učit, aby přijalo odpovědnost za své konání. Je lidské chtít se zbavit všech pocitů úzkosti nebo viny. Nejsou - li důsledky našeho chování takové, jaké bychom si přáli, máme často sklon hledat vysvětlení mimo nás, abychom se zbavili nedobrych pocitů vyvolaných naším chováním. Tím, že přeneseme odpovědnost na někoho jiného nebo se vymluvíme na okolnosti, jež jsme nemohli ovlivnit, jako bychom se zprostili viny. Jenomže cenou, již platíme za toto zproštění, bývá pocit bezmocnosti a ztráta kontroly nad svým životem. Věty typu: „Byla to jejich chyba“ nebo „nemohl jsem za to“, naznačují, že druhí jsou zodpovědní za svůj život. Děti rodičů, kteří se takto chovají, budou nejspíš

následovat rodičovského příkladu. Když ale děti vidí, že jejich rodiče hledají odpověď sami u sebe, budou se chovat jako oni.

„Odpovědnost za sebe sama vede k sebekázní a sebekázeň vede k sebeúctě“
(Nešpor, 1996).

Jakmile děti dokážou přijímat odpovědnost za to, co se jim v životě nedaří, začínají si cenit samy sebe za to, co se jim podaří. Odpovědnost za sebe sama vede děti k sebekázní. A dokážou se ukáznit, začnou si také vážit sama sebe. Adolescenti, kteří si sami sebe opravdu vážící, mají mnohem větší předpoklady k tomu, aby ochránili nejen sebe, ale i ty, za něž budou jednou nést odpovědnost.

„Za sebe si odpovídá každý sám“ (Nešpor, 1996).

Lidé, kteří si přiznají, že se jim to či ono nepovedlo, litují toho a přiznají si, jaký na tom měli podíl, objevili pramen obrovské síly. Poznali, že v dobrém i zlém mají svůj osud ve svých vlastních rukou. Zjistili, že oni sami mohou učinit svůj život lepším.

Život je jedno velké riziko. Každým okamžikem může něco náš život zničit nebo jej vážně ohrozit. Můžeme ale také prožít úspěšný a plnohodnotný život v harmonii s okolím a svými bližními. Naučíme - li se přijímat odpovědnost za své životy, pomůže nám to při posuzování rizik a příležitostí, které se nám naskytnou. Rodiče chtějí ochránit děti před nebezpečným riskováním. Do určité míry to mohou dělat a také to dělají. Avšak tu hlavní, rozhodující odpovědnost za svůj vlastní život a za to, jakým směrem se bude ubírat, musí nést každý, včetně našich dětí, sám. Protože většinu zranění si způsobíme sami, lék na ně či případnou profylaxi musíme hledat sami v sobě. Když přijmeme odpovědnost za svůj osud v dobrém i ve zlém, budeme si dávat pozor na to, jak žijeme. Vlastním příkladem učíme děti odpovědnosti k sobě samým, k sebekázní a k sebeúctě. Vyzbrojeny těmito mocnými zbraněmi, se snad naše děti dokážou ochránit (Nešpor, 1996, s. 26-30).

3.1 Akademická dysfunkce (Academic Dysfunction)

Jednou z kritických oblastí, kde může snadno dojít k selhání, je škola. Nevalný prospěch a nevalné sebehodnocení spolu souvisejí. Škola je vlastně prvním pracovním místem dítěte. Je to místo, kde se od něj očekává, že se naučí nové věci a naučí se zvládnout úkoly přiměřené jeho věku a jeho intelektuálním schopnostem. Tady se naučí, jak pracovat a být za svůj výkon odměňováno. A to, jak zvládne učení a jak na to budou reagovat ti, kterým na něm záleží, rozhodne o tom, zda si bude vážit práce, za kterou nese odpovědnost, nebo zda v něm škola vyvolá pocity méněcennosti. Škola je tedy nejen pramenem poznání, ale též místem, kde si dítě začne vytvářet představu o sobě samém i o tom, jak je způsobilé pro tento svět.

Dítěti, které má problémy s učením, hrozí, že samo sebe správně neocení. Musíme vědět, na co naše dítě má, jinak riskujeme, že nesplní naše očekávání. Děti, které vědí, že je jejich rodiče milují a uznávají, nebudou mít problémy se sebehodnocením. Nevalný prospěch je průvodní a přechodný jev zápasů, jež podstupuje každý adolescent.

Jakmile překročí práh adolescence, může dojít k náhlému zhoršení prospěchu i u normálního dítěte. Adolescence je období velkých změn, kdy mladý člověk začíná tělesně i emocionálně dozrávat a současně s tím se i jeho zájem a pozornost zaměřují, alespoň dočasně, jiným směrem než doposud. Po čase se však většina adolescentů vrátí do výchozí pozice a začne se opět věnovat školním povinnostem.

Adolescenti nemilují, když jim rodiče kontrolují každý školní úkol. To platí hlavně v případě nadměrné snahy rodičů kontrolovat, jak si jejich dítě vede ve škole.

3.2 Postavení dospívajícího ve škole

Pokud má dospívající problémy ve škole, bývají rodiče nuceni často něco podniknout, zejména začne - li být pro ně tato situace opravdu neúnosná. Rodiče staví studijní problémy na nejpřednější místo a tyto problémy bývají prvními důvody k návštěvě psychologa. Poté přicházejí na to, že jejich dítě mohly potkat potíže psychologického rázu. Na odborníka se proto rodiče nejčastěji obrací kvůli prospěchovým potížím.

Potíže většinou existovaly už mnohem dřív, ale v době dospívání se mohou ještě zhoršit, obzvláště když rodiče na dospívajícího v dětství při plnění školních povinností dohlíželi a pomáhali mu s učením. V okamžiku, kdy se dospívající začíná od rodičů odpoutávat jak fyzicky, tak psychicky, nepřeje si dál, aby ho rodiče kontrolovali. Odpoutávání, které si přeje nebo vyžaduje dospívající, rodiče mrzí, protože se neradi smiřují s tím, že bývají často hrubě odsunuti stranou. Dospívající, si ovšem také není jistý, protože předtím nezískal samostatnost. Obvykle sám obtížně zvládá, co se po něm žádá, a zpočátku to je znát především na jeho školních výsledcích.

Přibližně od čtrnácti do šestnácti let se hodnocení vlastní osoby opírá o přejaté názory a postoje rodičů, vychovatelů či učitelů. Postupem času však začínají hrát roli vrstevníci. Výrazně se rozšiřují projevy skupinového chování. Teprve adekvátní sebehodnocení může být cestou k dalšímu sebezdokonalování Vašutová (2005, s. 46- 47).

Vašutová (2005, s. 47-50) uvádí čtyři nejrozšířenější typy sebevědomí v období adolescence:

1. Adolescent se „*zdravě zformovaným sebevědomím*“ se sám vidí v souladu s realitou, ví, co chce, bez problému zvládá požadavky okolí. Jeho sebevědomí není závislé na skupině či na různých situacích, ve kterých se nalézá.
2. Adolescent „*hledajíc*“, nemají ustálené sebepojetí, postupně se vyhraňují jejich životní cíle. Často se angažují v mnoha činnostech, aby otestovali své síly.
3. Adolescent „*závislý*“, přebírá postoje autorit. Nevyvolává problémy, požadavky plní bez velkého uvažování. Nedokáže být samostatný, i v dospělosti je závislý a lehce manipulovatelný.
4. Adolescent „*zmatený*“ si se sebou neví často rady a není schopen se orientovat v požadavcích, které vyžaduje společnost. Mnohdy jednou váženě a jeho sebevědomí kolísá. Pocit významnosti si někdy posiluje i společensky nežádoucími projevy.

Postoje, city a pocity, které projevují rodiče svému dospívajícímu dítěti, vyvolávají odezvu v jejich dětech a ty se k nim pak podle toho chovají. Dospívající reaguje na intenzitu postojů, citů a pocitů rodičů. Rodiče pak zase reagují na to, jak se chová jejich dítě. Mezi oběma tak vzniká nekonečný řetězec interakcí. Mají obranný nebo provokativní charakter, jsou citové a mohou být oboustranně bolestné, zejména pokud jsou nepřiměřené.

Přílišná tolerance rodiny často vysvětluje určité opakující se problematické chování dospívajících. Tyto postoje pochopitelně mohou odkrýt různé problémy v rodině. Nechuť vyhledat psychologickou pomoc je způsob obrany, kterým se rodiče chrání, když nedokážou slyšet, že si jejich dítě neví rady a že ho něco trápí. Takový postoj však může mít vliv i na dospívajícího a také ho může vést k tomu, že z obavy, aby rodičům nepůsobil starosti, odmítá chápat smysl toho, co se děje. Někdy se stává, že se dospívající obrátí na některého z dospělých, které mají kolem sebe, a požádají ho, aby si s ním promluvil o samotě. Dospívající, jdou často přímo k věci a řeknou, co se přihodilo nebo co je tíží. Při takovémto rozhovoru dospělí vyslechnou informace o životě dospívajících a jejich vztazích s rodiči.

Dospělí, kteří nejsou pro takové situace školeni, mohou být bezradní po vyslechnutí problému, a s nímž se na ně dospívající obrátí, a často nevědí, co mají dělat. Hlavně se obávají, aby neodpověděli nevhodně, protože se jim zdá, že se od nich očekává okamžitá rada podobná receptu, který by mohl dospívající ihned použít.

Komunikovat s dospívajícím, jehož zjevně něco trápí, neznamená, že budeme trpět s ním nebo mu okamžitě navrhneme, jak má svůj problém řešit, ani že se necháme ovládnout soucitem a budeme jeho symptomatické chování přehlížet. Pokud chce dospělý s takovým dospívajícím komunikovat, bylo by žádoucí, aby začal tím, že si s ním dá práci, to znamená, že zjistí, jak na něho slova dospívajícího působí a co od něho očekává.

Vývoj konfliktního vztahu mezi dospívajícím a jeho rodiči závisí na mnoha faktorech, jako je intenzita a trvání konfliktu, rodinný a společenský kontext. Čím víc je na obou stranách agresivity, tím víc se zhoršuje mínění jedněch o druhých, klesá vzájemná úcta

a možnost vzájemného porozumění, a tím aktuálnější se stává nutnost vyhledat pomoc psychologa a řešit trvale nepříjemnou situaci.

Teorie S. G. Halla, který je také označován jako „otec adolescence“, chápe adolescenci jako bouři a konflikt. Podle jeho názoru je v této době nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku. Adolescenci vidí jako období druhého oidipovského konfliktu a je nutné, aby došlo k osvobození dospívajícího ze závislosti na rodičích.

Dřívější teorie popisují nutný konflikt dospívajícího s rodiči i dalšími autoritami.

3.3 Když se stanou rodiče netolerantními ...

Někteří rodiče mají negativní a nízké mínění o svém dospívajícím dítěti, neustále mu něco vytýkají. Tento pohled na dospívajícího se většinou utváří a odvíjí od častých hloupostí, jichž se dorůstající dopouštějí, nebo od nepřiměřeného chování, které od určitého okamžiku přestává být pro rodiče únosné. Rodiče se stávají v některých případech vůči chování svého dítěte, když dospěje netolerantní (Sochůrek, J., 2009).

Ve skutečnosti jim ovšem víc, než adolescent vadí samo období, kterým dítě právě prochází. Toto období může oživovat nepochybně jejich vlastní chování v dětství. Odnáší to však dospívající. Jenomže pohled, který na sobě mladý člověk cítí, ho determinuje. Má velké schopnosti přizpůsobit se rodičovským představám a očekávání. Je dokonce tak konformní, že se jim snaží vyhovět a nedovolí si vyvracet jakýkoli soud, který na jeho adresu rodič nebo učitel pronáší. Když ho tedy například rodiče považují za nesnesitelného, i když ho taková představa zraňuje, může ji skutečně naplnit buď ze zoufalství, nebo aby je „převezl“, anebo konečně proto, aby nepřátelsky naladěné rodiče vyprovokoval. Dospívající se s tím, co oněm rodiče říkají, dokáže ztotožnit a „přizpůsobit se jako chameleon“. Pokud tedy rodiče vidí jeho budoucnost černě, když si myslí, že „se z toho nedostane“, mohou ho, aniž by to tušili, zatáhnout do procesu vedoucího neúspěchu.

Tak může znevažující pohled, který na něm spočine, dospívajícího srazit, nebo i zničit. Stejně tak ho naopak může zaktivovat a dodat mu důvěru uznalý pohled někoho, kdo

mu vyjadřuje důvěru. Pokud se někteří rodiče dívají na dospívající děti s despektem, dospívající pak také s jedním z rodičů mohou jednat agresivně, nebo dokonce nenávistně. Postoje odmítnutí a neustálé kritičnosti na adresu rodičů jsou během dospívání častým jevem, protože dospívajícímu umožňují rodiče si zidealizovat. Prostřednictvím častých výtek se postupně učí vidět rodiče takové, jací skutečně jsou, a ne takové, jak si je představoval. Obvykle tyto postoje mladé lidi neovládnu, protože dobrý základ vztahů mezi dospívajícími a rodiči ve skutečnosti nenarušují. Ovšem někdy se jejich výtky soustředí výhradně na jednoho z rodičů, a ještě jsou přiživovány příbuznými nebo druhým rodičem.

Jestliže se jeden z rodičů chová před dítětem nebo dospívajícím špatně k druhému rodiči, je dítě nuceno nebo se cítí povinováno stát na straně rodiče, se kterým žije. Tato situace dospívajícímu nepomáhá vytvořit si dostatečně pružnou představu o rodičích tak, aby pro něho nebyli ani zcela dokonalí, ani úplně nesnesitelní. Naopak podporuje mechanismus diferenciací, protože nepřítomný rodič se stává „špatným rodičem“, na jehož adresu hromadně míří agresivní reakce dítěte (Sochůrek, 2009, s. 65-66).

4 Jak zjistit patologické chování u adolescenta?

V tomto věku je obtížné s jistotou rozlišit normální chování od patologického. V období dospívání nelze považovat chování za jediný rozhodující ukazatel normálního nebo patologického projevu. Otázka, psychopatologie v dospívání zaměštnává především dospělé, pravidelně vyvstává i před dospívajícími (Sochůrek, 2009).

Dospívající různými způsoby klade sobě i okolí otázku, zda se chová normálně. Když se takto ptá zároveň sám sebe i ostatních, nepodaří se mu vždycky utajit úzkost, která se za touto otázkou skrývá a mohla by jeho okolí znepokojit. Dospívající si může tuto otázku ověřovat u dospělých a podle toho, zda vyvolá obavu, případně zjistí, jestli překročil společenské a psychologické meze. Které od sebe oddělují a odlišují jednotlivé způsoby chování.

V období adolescence se často objevuje pocit úzkosti, je to konkrétní dočasná reakce spojená s psychickými změnami nebo nějakou událostí vyvolávající úzkost. Její funkcí je upozornit dospívajícího, že má udělat všechno nezbytné pro to, aby změnil postoj, anebo se připravil na to, že bude čelit více nebo méně obtížné situaci. Dospívající nepřisuzuje vždycky svému jednání a chování psychologický význam.

Úzkost se také může stát patologickou záležitostí, když dospívajícího ovládne a docela ho přemůže. Jeho zcela překvapené já nakonec není schopné rozpoznat, že se jedná o obavy, a přizpůsobit se jim. Dospívající propadne panice. Svou úzkost si neuvědomuje a nedokáže ji jasně vyjádřit, proto reaguje nejrůznějším způsobem.

Somaticky, může tedy cítit bolesti nebo rozechvělost, a to ho rozrušuje. Může pociťovat strach ze smrti nebo nabude jistoty, že ho postihla nevyléčitelná nemoc.

Impulzivně, takže se může dopustit zkratového agresivního jednání vůči sobě samému, vůči někomu jinému, nebo utéct.

Psychicky, může být stísněný, mít neustále pochybnosti nebo se uzavřít do sebe. Může mít strach vyjít z domova nebo se bát, že se zblázní apod.

Za jaké postoje a chování může dospívající schovávat úzkost:

- Pociťuje napětí a není schopen se rychle uvolnit.
- Je pravidelně unavený nebo ho někde něco bolí.
- Vyslovuje obavy o svou budoucnost.
- Zaměstnává ho hlavně, jaký podá výkon.
- Je mu líto, že už něčím není nebo že něco nemá.
- Je až přehnaně optimistický, vychloubá se.
- Snadno ho něco popudí.
- Za jaké postoje a chování může dospívající schovávat jistou míru úzkosti:
- Odporuje rodičům, profesorům, má s druhými spory.
- Obává se, že ho postihlo těžké onemocnění.
- Vyjadřuje obavy o části těla přímo souvisejícího s jeho pubertálním vývojem.

Výzkumné výsledky poukazují na odlišné „vzorce“ komunikace s matkou a s otcem. Matky jsou častěji vnímány jako otevřenější, více naslouchající problémům, s větší snahou porozumět potřebám svých dcer i synů. Chování normální a patologické.

Nepřiměřené způsoby chování dospívajících nemusí být nutně známkou psychopatologického procesu, který by vyžadoval speciální péči. Aby je bylo možné označit za patologické, musí být nejdříve posuzovány podle určitého počtu kritérií, která mohou při konečném vyhodnocení odlišit patologické způsoby chování od normálního (Sochůrek, 2009, s. 58-59).

4.1.Chování normální a patologické

Kritéria umožňující odlišení normálního chování od patologického:

Kritérium	Normální chování	Patologické chování
Frekvence	Přehnané normální chování je pomíjivé. Objevuje se jen občas.	Patologické chování se projevuje často. Mohlo se objevit už dřív.
Trvání		Výskyt patologického chování lze pozorovat už po dobu dvou až šesti měsíců.
Intenzita	Nevolnost a emoce vyvolané přehnaným chováním jsou snesitelné.	Dospívající intenzivně duševně trpí, Zasahuje ho celkový neklid. Je pod vlivem utrpení, ale ještě o něm nedokáže mluvit
Vývoj chování	Přehnané chování se omezuje na jednu přesně určenou oblast. Potom vymizí.	Patologické chování se rozšiřuje na vztahy k dalším lidem. Objevují se nové patologické způsoby chování, pro okolí často nepochopitelné.
Projev	U dospívajícího nedochází ke změně intelektuální přizpůsobivosti ani sociálních, citových a jiných schopností.	Dospívající se obtížně přizpůsobuje běžným situacím. Dělá mu problémy zpracovat nové informace. Dochází k narušení vývoje jeho psychiky.
Příčiny		U dospívajícího s psychopatologickým chováním je zjištěn výskyt traumatizujících zážitků z doby před projevem tohoto chování nebo nepříjemných momentů v životě rodičů

Komunikace s druhými lidmi		Komunikace v rodině je blokována. Malá nebo vůbec žádná spontánní komunikace se členy skupiny.
-----------------------------------	--	--

Jak kritéria používat:

1) Pozorujte dospívajícího a všimněte si způsobu chování, které se jeví jako nepřiměřené

- ověřte si u někoho dalšího (u vzdálenějších příbuzných, přátel, u někoho ze školního prostředí), jestli si tohoto chování také všiml.

-berte v úvahu netolerantní posuzování tohoto chování ze strany osob nepatřících do rodiny.

2) Posuzujte každý způsob chování podle prvních pěti kritérií uvedených v tabulce:

- opakuje se toto chování často?

- projevuje se déle než dva měsíce?

- zdá se, že dospívající psychicky výrazně trpí?

- rozšířilo se toto chování do více oblastí?

- nedokáže se dospívající přizpůsobit určitým situacím, s nimiž se setkává?

- posuďte, jaké obtíže může toto chování dospívajícímu průběžně způsobovat.

3) Sledujte, do jaké míry jste sami vůči tomuto způsobu chování tolerantní

- srovnajte svůj názor s názorem osob, na které jste se obrátili v první fázi (viz bod 1).

4) Pokud vůči tomuto způsobu chování převažuje z vaší strany netolerantnost, nebo pokud ho tolerujete, ale druzí nikoli,

- informujte se na toto chování u zkušených osob nebo hledejte radu v literatuře věnované této problematice.

- promluvte si o tom při první příležitosti, například s lékařem, pediatrem dospívajícího dítěte nebo se poradte v pedagogicko - psychologické poradně, abyste příslušné chování posoudili důkladněji.

5) Pokud se lze ještě s dospívajícím dorozumět a pokud vy sami ještě nejste příliš vyděšeni tím, co jste si uvědomili, můžete si ve vhodném okamžiku o tomto problému pohovořit s dospívajícím.

-abyste posoudili, do jaké míry trpí a uvědomuje si to.

- abyste ho naladili, vyburcovali a připravili na odborný zákrok, to znamená na poradu s odborníkem, na přijetí jeho diagnózy a na absolvování terapeutického programu.

(Sochůrek, 2009, s. 60- 62)

K tomu, aby se rodiče a jejich dospívající dítě urychleně obrátili o pomoc, nestačí vždycky jen odhalit u dospívajícího psychopatologické způsoby chování, které brzdí jeho duševní vývoj. Vyhledání pomoci bývá vyústěním řetězové reakce a stává se možným v případě zmobilizování psychiky. Dospívající a jeho příbuzní se musí vzchopit a vzít na vědomí stávající duševní problém a z něho plynoucí utrpení a potíže. Dále je třeba si uvědomit, že dospívající se svých potíží sám nezbaví. Teprve poté se lze rozhodnout „požádat“ o pomoc na základě skutečného přání se léčit, to znamená odstranit psychopatologické způsoby pomocí příslušných terapií, které navíc neúčinkují okamžitě.

Dospívající, včetně jejich rodiny, jsou schopni rychle sebrat síly, zatímco jiní o duševní léčení nežádají, protože ještě nedozráli k tomu, aby si připustili, že se u adolescenta jedná o patologický stav. Okolí rodiny a ti, s nimiž je dospívající a jeho rodiče v častém kontaktu, by se měli snažit cestou trpělivého a opakovaně vedeného rozhovoru přivést dospívajícího i rodiče k rozhodnutí požádat o názor odborníka, k ochotě přijmout stanovenou diagnózu i s navrhovaným terapeutickým řešením a začít s léčbou. Mezi první návštěvou odborníka a účinným převzetím nemocného do odborné péče často může uběhnout několik měsíců.

4.2 Hledání pomoci u odborníka

Komunikace uvnitř rodiny umožňuje dospívajícímu adolescentovi vyjádřit problémy tak, aby ho ostatní slyšeli, v rodinách, kde jsou rodiče zvyklí pečovat o děti, když jsou fyzicky nemocné, jsou členové rodiny všímaví k potížím (somatickým i psychickým), brzdícím rozvoj mladého člověka. Takové rodiny jsou schopné rozhodného kroku buď samy od sebe, nebo zareagují na popud někoho třetího. Adolescent, který má oporu ve svých rodičích, se pak může urychleně nechat vyšetřit u dětského lékaře a promluvit si o tom, co ho trpí. Dětský lékař pak doporučí dospívajícího k odborníkovi do specializované péče.

Mladí lidé přicházejí za psychologem do pedagogicko - psychologických poraděn často na popud učitelů, kteří tímto způsobem uvědomí adolescenta a jeho rodinu o tom, že současné potíže dospívajícího mohou být vysloveny, vyslechnuty a léčeny na odpovídajícím pracovišti. Stává se, že dospívající, který dostal doporučení k odborné konzultaci, s sebou přivede kamaráda. Ve specializovaných centrech, kde není nutné se objednat předem, jsou adolescenti přijati okamžitě. Mohou se tedy hned na místě porozhlédnout, udělat si představu o tom, jak středisko funguje, zeptat se lidí, které tam potkávají, mluvit o kamarádově patologii. Přicházejí, aby zjistili, o jakou instituci se jedná a jací jsou tam lidé. Dozvídají se, že mluvit o sobě není tak nebezpečné, jak si mysleli.

Dospívající si mohou zvolit soukromou konzultaci také sami, někdy proti vůli rodičů a přizpůsobit ji vlastní potřebě. Takto stanoví autonomní psychický prostor, do něhož

mohou rodiče vstoupit jen s jejich výslovným souhlasem. Po prvních rozhovorech v rámci jedné z těchto návštěv může dostat dospívající a jeho rodina návrh k absolvování specifické terapie. Může to být například individuální léčba psychoterapeutického typu nebo terapie zahrnující rodinu jako celek, tedy rodinná terapie.

Kvůli problémům s dospívajícím dítětem však také někdy navštěvují psychologa rodiče sami. Bývá to proto, aby si promluvili o jeho postojích a způsobech chování, které jim dělají starosti, případně aby zjistili, ke komu budou své dítě posílat, nebo proto, aby si uvědomili, co vlastně znamená mluvit. Takové rodiče stačí určitým způsobem vhodně podnítit, aby mohli sami napomoci rozvoji komunikace s dospívajícím, takže ten už nemusí k odborníkovi chodit. Když se rodiče zmiňují o svém vlastním dospívání, spojují vlastní zažité zkušenosti s tím, co momentálně prožívá jejich dítě. Uvědomí - li si pak určité věci, někdy to přispěje k uvolnění zablokovaných nebo silně konfliktních situací.

W. Mecus provedl se svými spolupracovníky výzkum, ve kterém hodnotil dospívající i dospělé obě generace. Ukázalo se zde, že celkově negativnější hodnocení všech prezentovali dospělí. Podle zmíněného autora se jedná o obranný mechanismus. Dospělí očekávají od adolescentů horší hodnocení, a tak o nich smýšlejí a priori hůře.

4.3 Jak napomoci psychické mobilizaci

Rady ze strany učitelů nebo lékařů nemusí mít účinek. Dospívající, kteří duševně trpí, ani jejich rodiče nebývají vždycky ochotni udělat rozhodný krok ve prospěch léčby, když se od lékaře nebo učitele dozvědí, že má jejich dítě psychické problémy. Pro dospívajícího (nebo jeho rodiče) bývá někdy těžké přijmout myšlenku, že se sám vlastními silami nedokáže zbavit příznaků, které ho obtěžují.

Někdy dá velkou práci přesvědčit dospívajícího nebo jeho rodiče, aby nerezignovali, našli v sobě sílu a odhodlání se k první návštěvě odborníka, psychologa nebo psychiatra. Osoby nacházející se v blízkém okolí dospívajícího a jeho rodičů tak mohou podpořit tento pokus o vyburcování tím, že vymyslí, pokud to bude nezbytné,

komunikační strategie. Pokud má dospívající problémy a jeho příbuzní si dělají o něho starosti, o jeho vztahy s ostatními, těžkosti v přizpůsobení rodině a škole, je vhodné nejdříve se obrátit na ošetřujícího lékaře, učitele dospívajícího nebo případně na školního lékaře a požádat o radu.

5 Výzkum

Výzkum bude sledovat nežádoucí patologické jevy a vyvolávající nebo možná rizika vývoje u adolescentů, které mohou negativně ovlivňovat jejich budoucnost v životě. Souhrnný vhled do životního stylu jednotlivců poskytnou doplňující a názorové otázky. Konečným stádiem praktické části bude určení míry rizika u jednotlivých respondentů, které bude stanoveno pomocí dotazníkového šetření. Dotazník byl utvořen pouze pro účely této práce a slouží ke zmapování možné četnosti nežádoucích patologických jevů u každého respondenta. Cílem výzkumu je zmapování výskytu rizik pro období adolescence.

Praktická část navazuje na teoretické poznatky, na jejichž základě byl proveden výzkum pomocí dotazníkového šetření na 2. Základní škole ve Štětí. Práce by měla přinést ucelenější pohled na problematiku a dopad na vývoj zdraví a životní styl dětí a mládeže.

Mám za to, že vliv rodiny na rozvoji osobnosti u adolescenta hraje velkou roli a eliminuje možná rizika.

5.1 Výzkumné cíle a hypotézy

Cílem práce je zmapovat problematiku závislostního chování u adolescentů osmých a devátých ročníků na zmiňované základní škole. K výzkumu bylo použito kvantitativních metod za pomoci dotazníkového šetření. Dotazník obsahuje 23 otázek s možnostmi odpovědí na škále ANO, ČASTO, OBCAS, NE. Po vyhodnocení odpovědí jsem pro tuto konkrétní základní školu vypracovala krizový plán.

5.2 Realizace výzkumu

Jako výzkumnou metodu jsem si vybrala dotazník, tedy kvantitativní metodu výzkumu. Dotazník má podobný charakter jako rozhovor, s tím rozdílem, že u dotazníku neprobíhá přímá interakce mezi tazatelem a dotazovanou osobou, dotazování probíhá písemnou formou. Abychom se u dotazníku vyhnuli nedorozumění, měly by být otázky jasně a jednoznačně formulovány.

Jako u každé výzkumné metody existují i u dotazníku výhody i nevýhody. Výhodu dotazníku vidím především v tom, že dotazník mívá vyšší stupeň standardizace podnětové situace. Vyloučí se tedy vliv dotazovaného. Všichni dotazovaní vyplňují dotazník za stejných podmínek. U dotazníku bývá zajištěna i vyšší anonymita, což zvyšuje důvěru tazatelů, u kterých odpadají zábrany a stud. Proto respondenti zpravidla odpovědí na choulostivé a osobní otázky. Z tohoto důvodu se teoreticky počítá s vyšší validitou odpovědí. Písemná forma zajistí větší soustředění dotazovaných, kteří si odpověď mohou lépe promyslet a mají tedy více času na odpověď než u rozhovoru. Proto je pro řadu lidí příjemnější odpovídat písemně. Písemná forma dotazníku je daleko jednodušší z hlediska organizace a nákladů. Písemný styk umožňuje získat informace od velkého počtu dotazovaných v relativně krátkém čase, a to i na velkou vzdálenost.

Nevýhoda dotazníku oproti rozhovoru spočívá v tom, že odpovědi mohou být zkreslené, zvláště pokud dotazovaný nepochopí správně otázku. Proto nesmí být otázky dlouhé nebo složitě formulovány. Měli bychom se i vyhnout emocionálním otázkami přílišnému rozsahu dotazníku, protože to by mohlo dotazovaného odradit od vyplnění dotazníku.

Svůj dotazník jsem sestavila z různých otázek, na které mají respondenti odpovědět podle toho, co se k nim nejvíce hodí. V dotazníku převažují uzavřené otázky, ale zařadila jsem tam i několik otázek otevřených. V dotazníku jsem se zaměřila na zjištění charakteristik adolescentů. Zjišťovala jsem vztah adolescentů ke škole, k sobě samému, k učitelům a rodičům, kamarádům, stupeň emoční a kognitivní vyspělost dotazovaných adolescentů.

Očekávané výsledky

V oblasti návykových látek očekáváme, že tabák pravidelně užívá alespoň 30 % respondentů, alkohol pravidelně užívá nejméně polovina dotázaných, marihuanu pravidelně užívá alespoň 10 % respondentů a drogy neužívá téměř nikdo.

Prostřednictvím internetu mohou adolescenti poslouchat hudbu, hrát hry, povídat si s různými lidmi, a to i na dlouhé vzdálenosti, očekává se nejvíce kladných odpovědí s časem tráveným na internetu.

U otázky že adolescenti nemají žádné koníčky ani nesportují je očekáváno, že adolescenti uvedou jako svou oblíbenou aktivitu, sport.

Otázka, vztahů mezi adolescenty a jejich rodiči očekává odpovědi, že nejsou tak katastrofální, jak se někteří domnívají. Zde je předpokladem, že si adolescenti rádi povídají se svými rodiči.

Další otázka je řešení kázně. U této otázky je předpoklad, že bude převažovat nejvíce kladných odpovědí, že mají adolescenti strach ze svých rodičů z důvodu porušování kázně.

Otázky záškoláctví mohou být použity adolescenty, pouze za účelem zvědavosti nebo zvýšení adrenalinu u adolescentů.

Otázky požití alkoholu, zde je zřejmé, že více než polovina dotazovaných adolescentů byla někdy opilá.

Otázky týkající se šikany dotazovaných adolescentů je očekávaná zkušenost se šikanou.

Výsledky výzkumu

Autorka průzkumu: Radka Lukáčová

Datum dotazníkového šetření: 24. 10. 2019 – 29. 11. 2019

Celkový počet respondentů: 88

V ročníku 8.A 11 dívek, 11 chlapců

V ročníku 8.B 14 dívek, 14 chlapců

V ročníku 9.A 11 dívek, 14 chlapců

V ročníku 9.B 11 dívek , 11 chlapců

Počet otázek: 23

Celý dotazník najednou

Návratnost dotazníku: 91 %

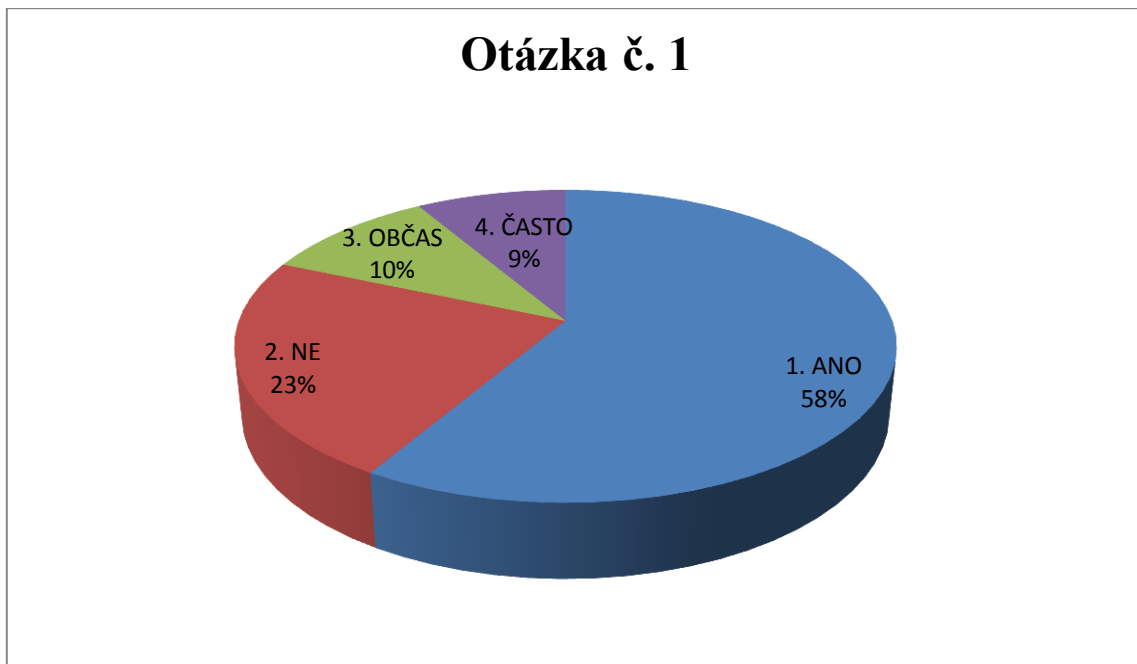
Návratnost dotazníku je dána poměrem vyplněných a zobrazených dotazníků.

Jedná se o orientační údaj, který nebere v potaz ty oslovené respondenty, kteří nevyplnili dotazník. Do konečného vyhodnocení je počítáno pouze kompletní vyplnění.

U otázek, kde byla možnost uvést více než jednu odpověď, není součet procent u jednotlivých odpovědí 100 %. U všech otázek bylo nutné uvést právě jednu, nebo alespoň jednu odpověď. Dotazníkové šetření probíhalo anonymně v několika třídách na druhém stupni zároveň.

5.3 Výsledky výzkumu a jeho grafické zpracování

Graf 1 - Věnujete se obvykle více než 2 hodiny denně televizi nebo počítačovým hrám?

Zdroj: Vlastní zpracování

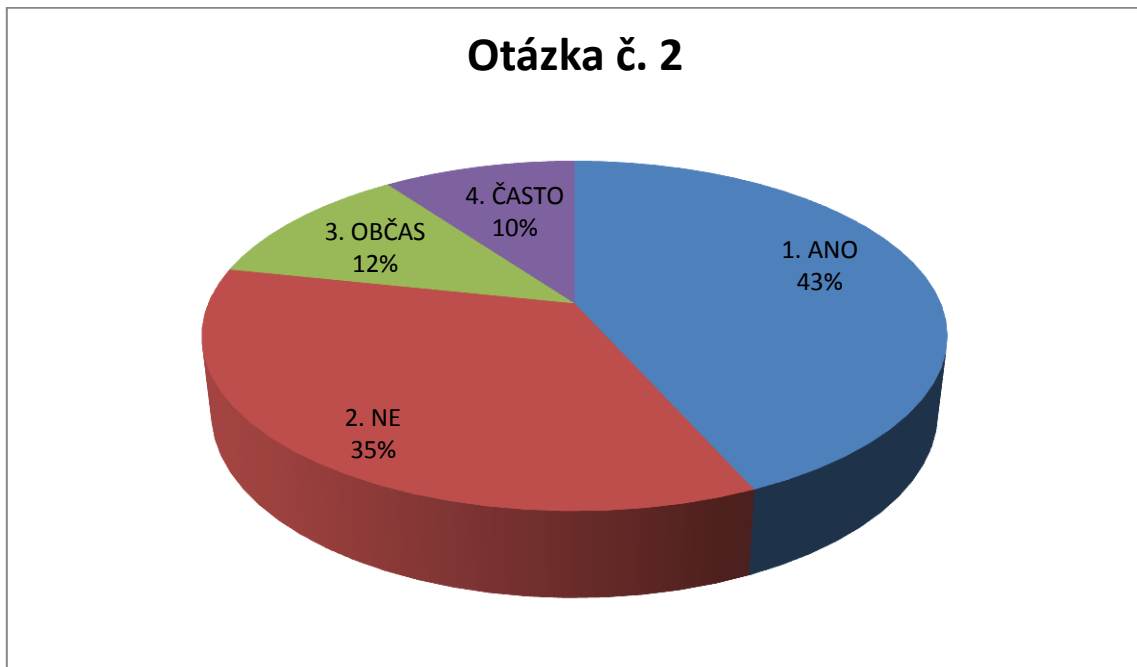
59 % adolescentů odpovědělo, že tráví, více než 2 hodiny denně u televize nebo se věnuje počítačovým hrám.

23 % adolescentů odpovědělo, že se nevěnuje více než 2 hodiny u televize nebo počítačovým hrám.

Z této otázky je patrné, že adolescenti tráví u televize nebo u počítačových her, více než 2 hodiny denně tj. 77 % adolescentů.

Pouze 23 % adolescentů odpovědělo, že se nevěnují více než dvě hodiny televizi nebo počítačovým hrám.

Graf 2 - Býváte často na internetu?

Zdroj: Vlastní zpracování

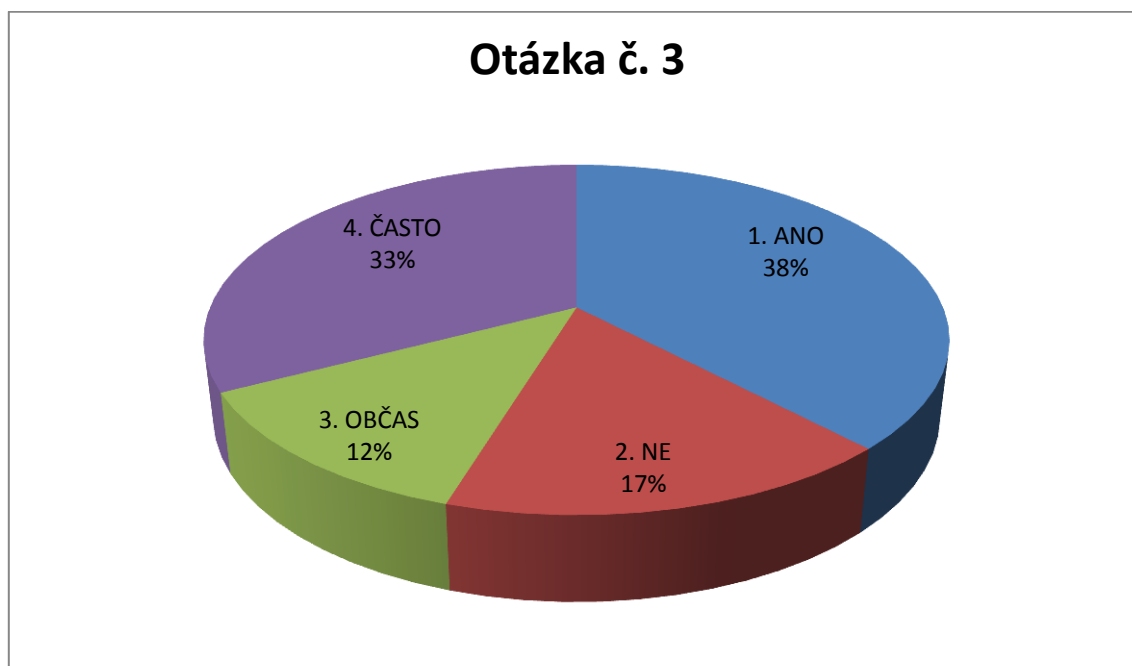
43 % adolescentů odpovědělo ANO, že často bývá na internetu.

35 % adolescentů odpovědělo NE, že nebývá na internetu.

65 % dotazovaných adolescentů odpovědělo, že se ano, občas nebo často pohybují na internetu.

Pouhých 35 % adolescentů odpovědělo, že se nepohybují na internetu.

Graf 3 - Trávíte volný čas se svými vrstevníky?

Zdroj: Vlastní zpracování

38 % adolescentů odpovědělo, že tráví volný čas se svými vrstevníky.

33 % adolescentů odpovědělo, že často tráví volný čas se svými vrstevníky.

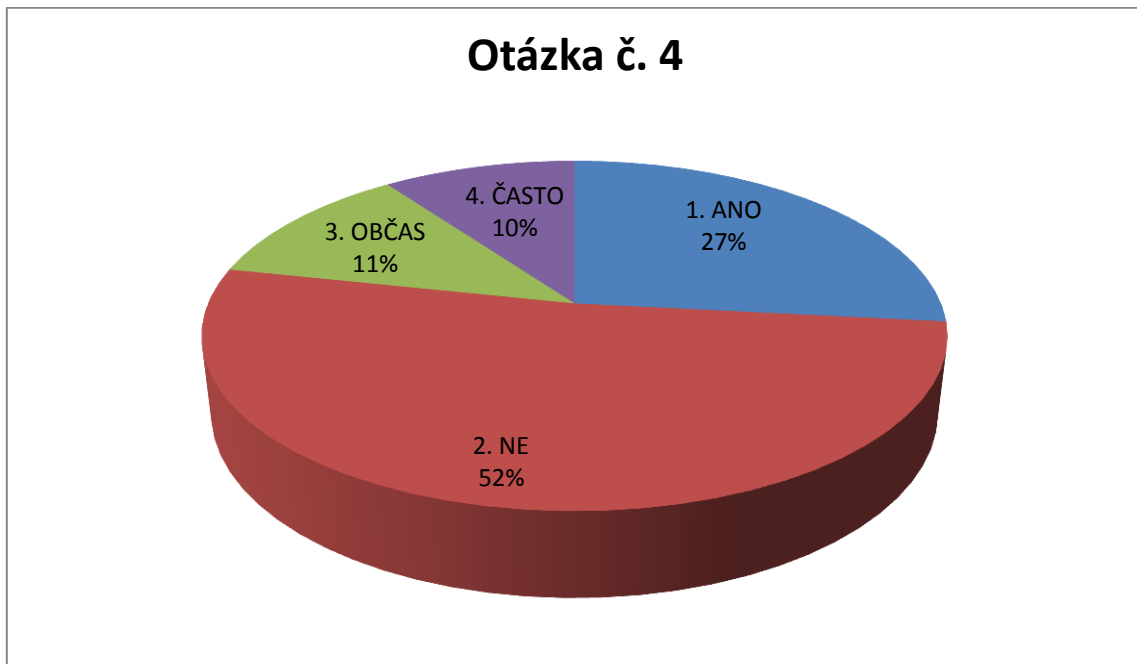
17 % adolescentů odpovědělo, že netráví čas se svými vrstevníky.

12 % adolescentů odpovědělo, že občas tráví volný čas se svými vrstevníky.

Téměř 83 % dotázaných jedinců se často stýká se svými kamarády. Všechny jedinci na tuto otázku odpověděly možností ANO, ČASTO, OBČAS.

Pouze 17 % adolescentů odpovědělo, že netráví svůj volný čas s vrstevníky.

Graf 4 - Trávíte volný čas raději sám/a

Zdroj: Vlastní zpracování

52 % adolescentů odpovědělo na otázku, že neradi tráví volný čas sami.

27 % adolescentů odpovědělo, že raději tráví volný čas sami.

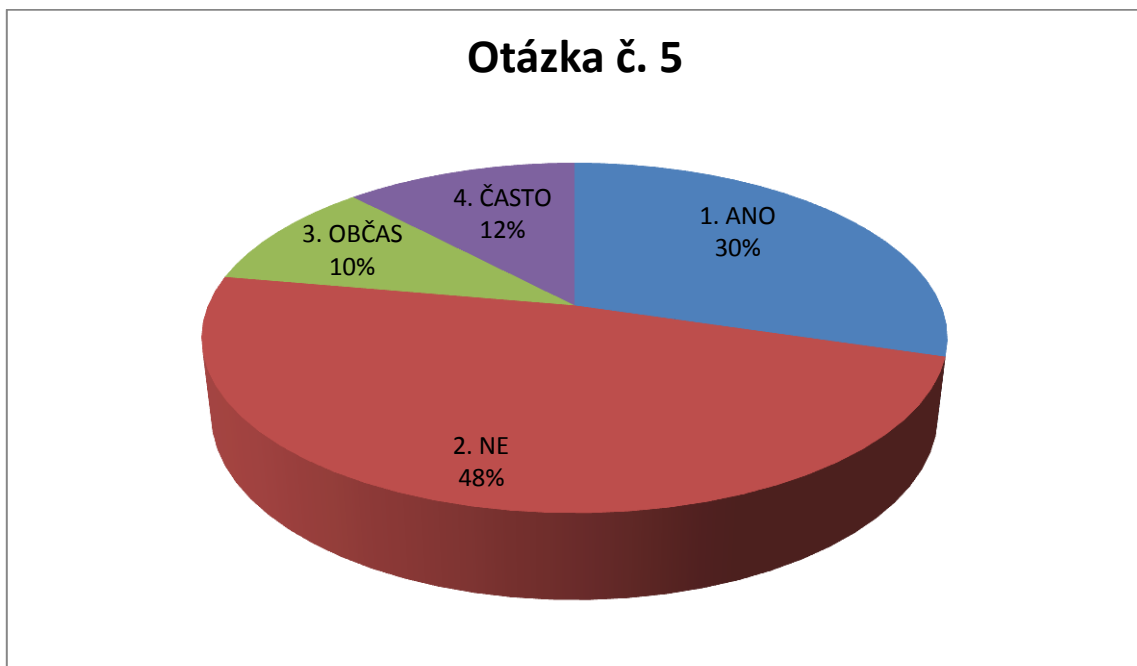
11 % adolescentů odpovědělo, že občas tráví volný čas sami.

10 % adolescentů odpovědělo, že často tráví volný čas sami.

Většina studentů odpověděla na otázku s 52 %, že neradi tráví volný čas sami.

48 % adolescentů tráví volný čas občas nebo často raději samo.

Graf 5 - Sportujete nebo máte koníčky?

Zdroj: Vlastní zpracování

48 % adolescentů se nevěnuje žádnému koníčku ani nesportuje.

30 % adolescentů odpovědělo, že sportuje nebo má koníčka.

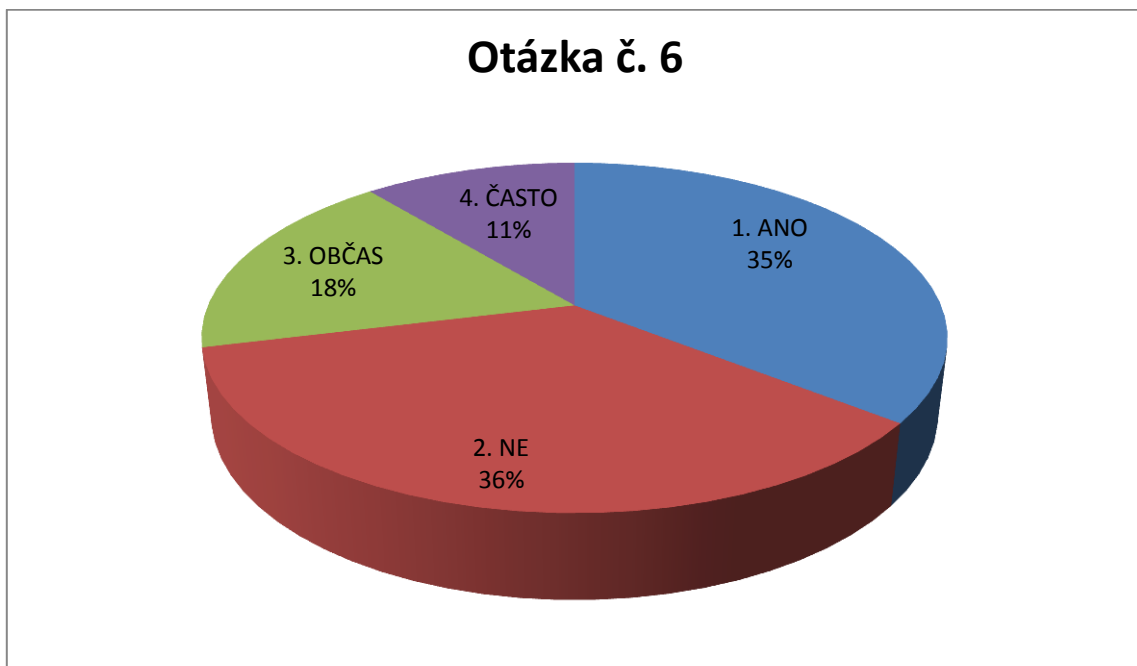
12 % adolescentů odpovědělo, že často sportuje nebo má koníčka.

10 % adolescentů odpovědělo, že občas sportuje nebo má koníčka.

O 6% větší zastoupení obsadila varianta NE.

Druhá varianta 42 % s kladnými odpovědi ANO, OBČAS, ČASTO.

Graf 6 - Povídáte si se svými rodiči?

Zdroj: Vlastní zpracování

36 % adolescentů odpovědělo, že si se svými rodiči nepovídá.

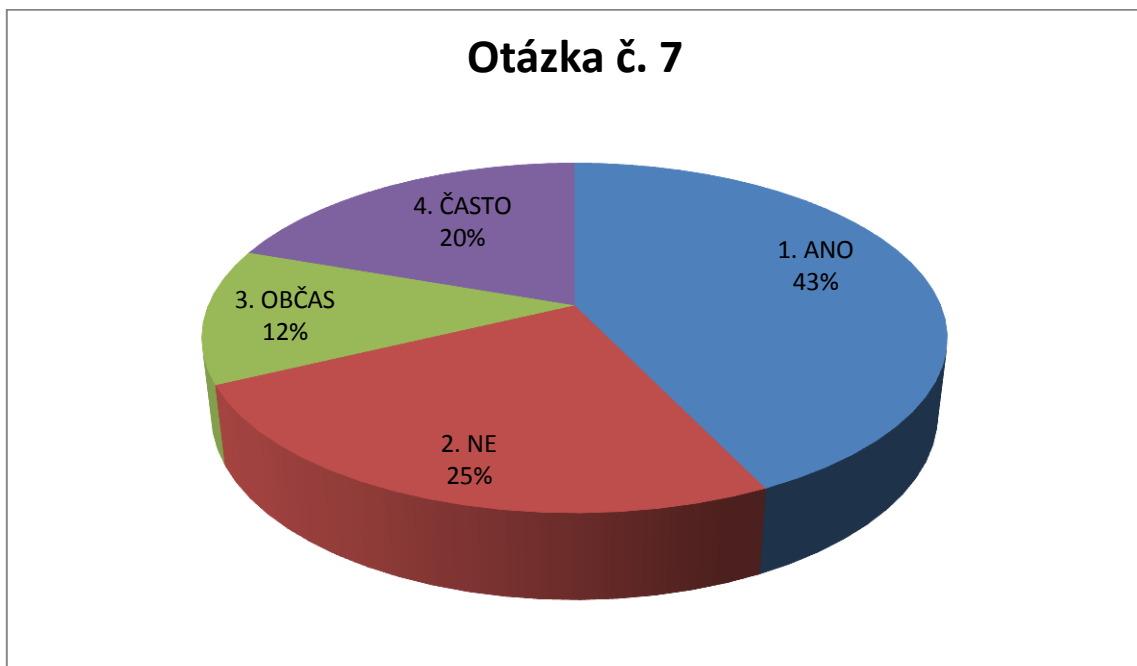
35 % adolescentů odpovědělo, že si povídá se svými rodiči.

18 % adolescentů odpovědělo, že si povídá občas se svými rodiči.

11 % adolescentů odpovědělo, že si povídá často se svými rodiči

Na variantu NE odpovědělo 36 %.

Graf 7 - Máte strach ze svých rodičů?

Zdroj: Vlastní zpracování

43 % adolescentů odpovědělo, že mají strach ze svých rodičů.

25 % adolescentů odpovědělo, že nemá strach ze svých rodičů.

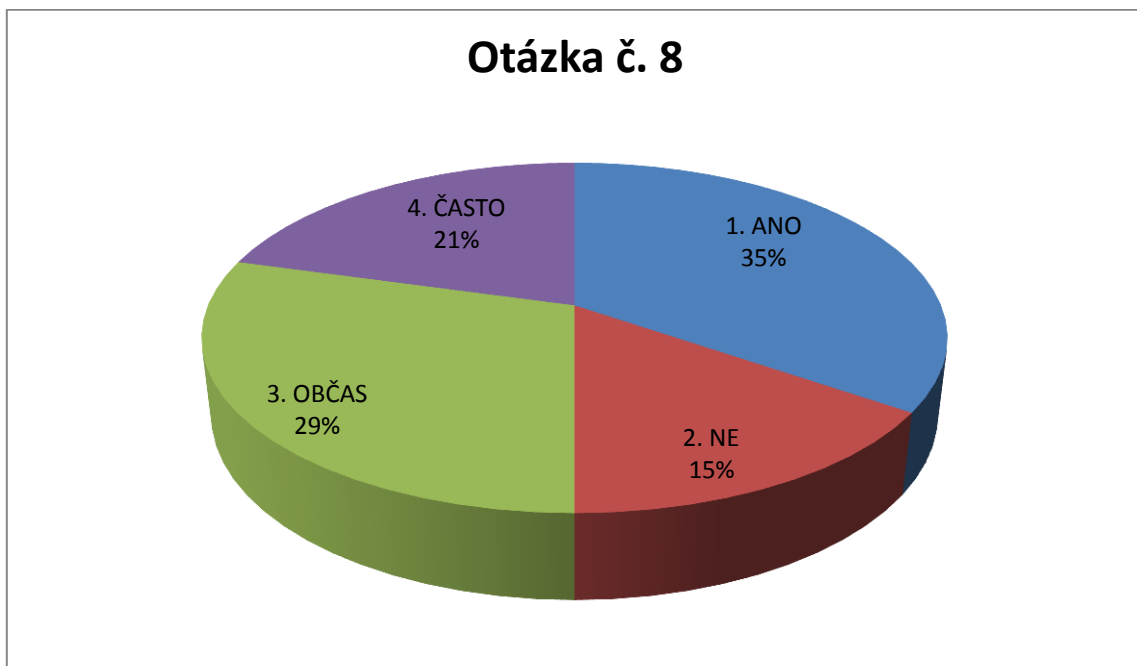
20 % adolescentů odpovědělo, že má často strach ze svých rodičů.

12 % adolescentů odpovědělo, že má občas strach ze svých rodičů.

U této otázky je převažuje odpověď 75 %, že mají adolescenti strach ze svých rodičů.

25 % adolescentů nemá strach ze svých rodičů.

Graf 8 - Jsou rodiče přísní?

Zdroj: Vlastní zpracování

35 % adolescentů odpovědělo na otázku, že rodiče jsou přísní.

29 % adolescentů odpovědělo, že občas jsou přísní.

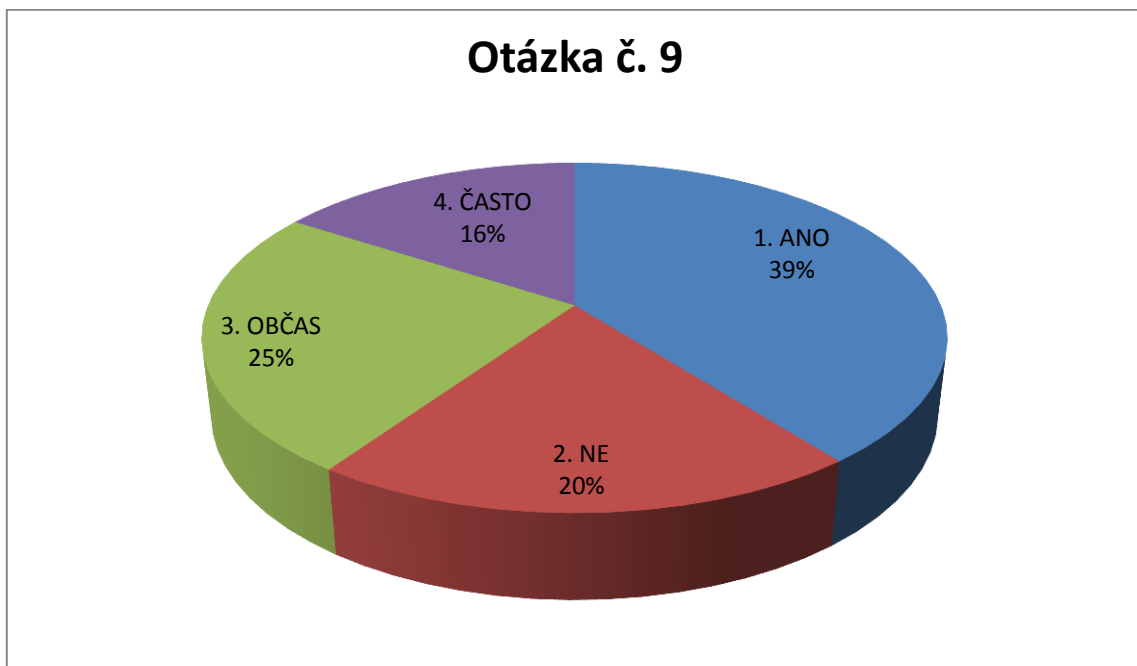
21 % adolescentů odpovědělo, že jsou často rodiče přísní.

15 % adolescentů odpovědělo, že nejsou rodiče přísní.

Nejvíce odpovědí s možnostmi ANO, OBČAS, ČASTO z 75 %.

Pouze 15 % rodičů není přísných.

Graf 9 - Často rodiče křičí?

Zdroj: Vlastní zpracování

39 % adolescentů odpovědělo, že ano rodiče křičí.

25 % adolescentů odpovědělo, že občas rodiče křičí.

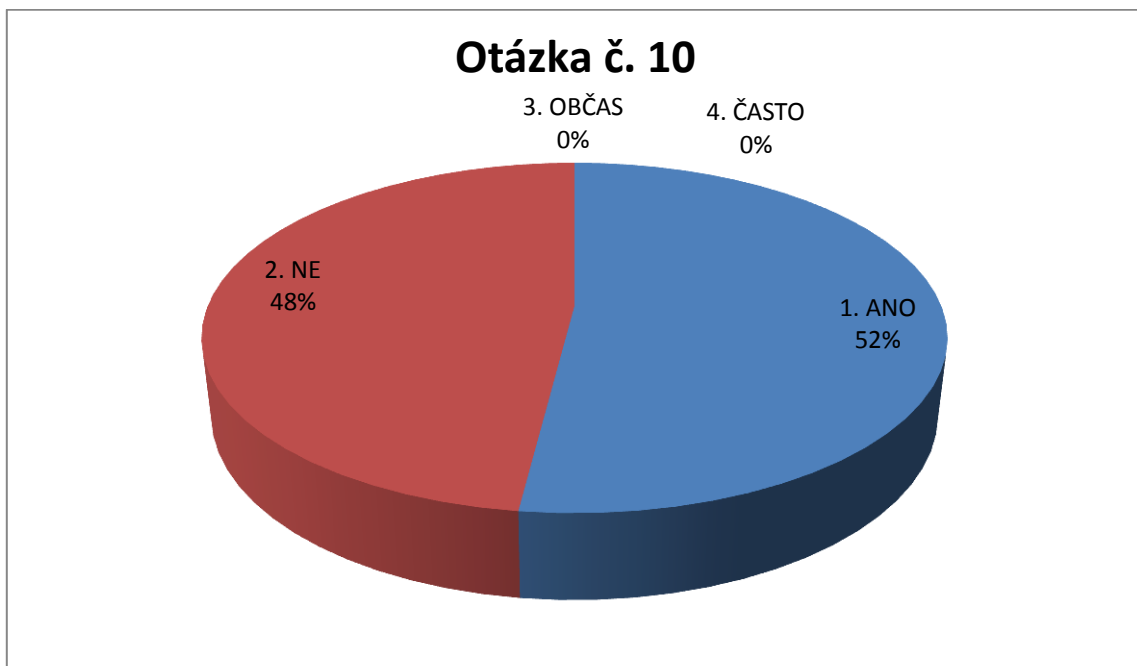
20 % adolescentů odpovědělo, že rodiče nekřičí.

16 % adolescentů odpovědělo, že často rodiče křičí.

U této otázky je patrné, že z 80 % rodiče na své děti křičí.

Pouhých 20 % rodičů na své děti nekřičí.

Graf 10 - Jste z úplné rodiny?

Zdroj: Vlastní zpracování

52 % adolescentů odpovědělo, že je z úplné rodiny.

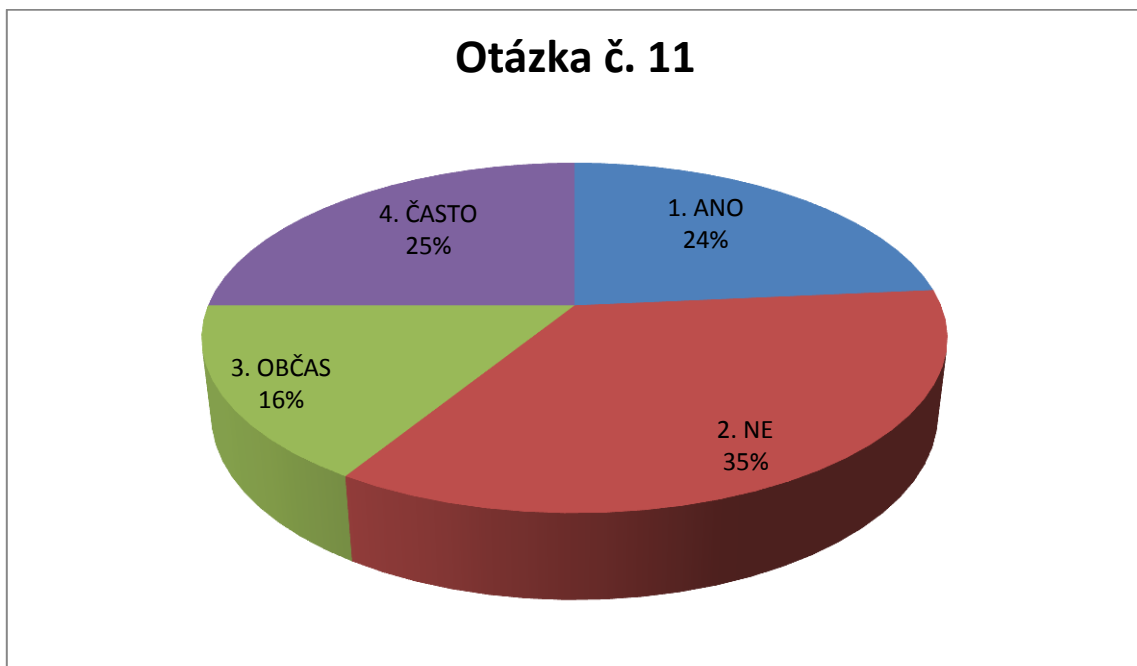
48 % adolescentů odpovědělo, že není z úplné rodiny.

U této otázky odpověděly pouhými 4 % navíc kladně, že adolescenti jsou z úplných rodin.

48 % adolescentů není z úplné rodiny.

Zde jsou odpovědi na otázky téměř vyrovnané. 52 % - 48%.

Graf 11 - Máte často konflikty s rodiči?

Zdroj: Vlastní zpracování

35 % adolescentů odpovědělo, že nemá konflikty s rodiči.

25 % adolescentů odpovědělo, že má často konflikty s rodiči.

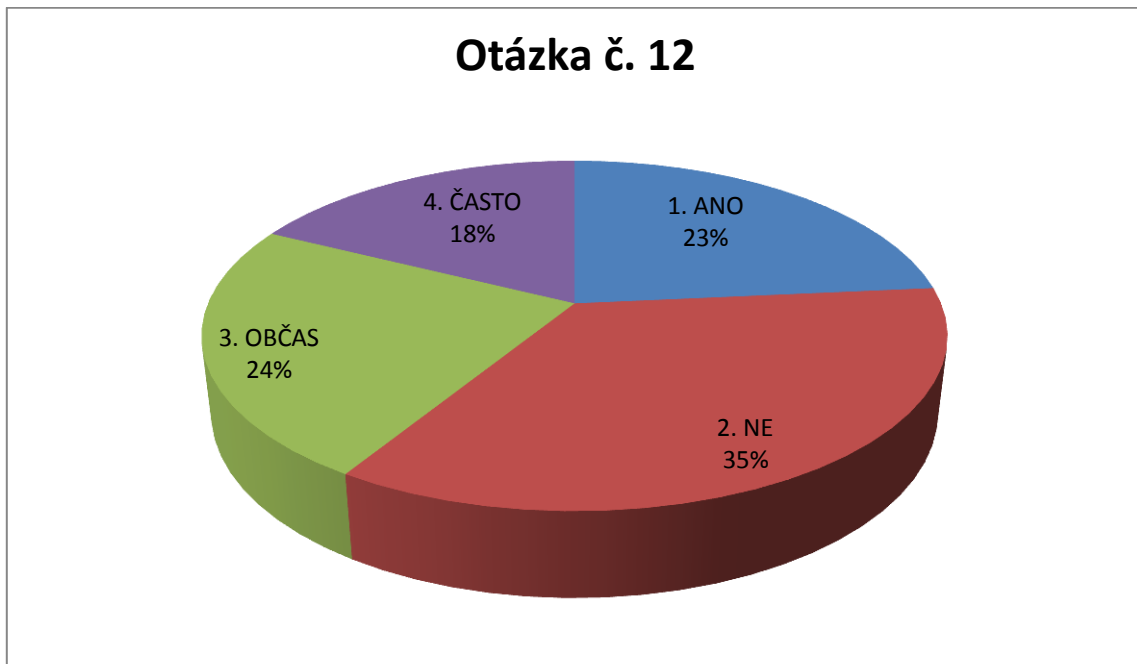
24 % adolescentů odpovědělo, že má konflikty s rodiči.

16 % adolescentů odpovědělo, že má občas konflikty s rodiči.

Konflikty s rodiči řeší, 65 % dotazovaných adolescentů.

Pouze 35 % adolescentů konflikty se svými rodiči řešit nemusí.

Graf 12 - Prosazujete své názory za každou cenu, třeba i nevhodně?

Zdroj: Vlastní zpracování

35 % adolescentů odpovědělo, že neprosazuje své názory za každou cenu.

24 % adolescentů odpovědělo, že občas prosazuje své názory za každou cenu.

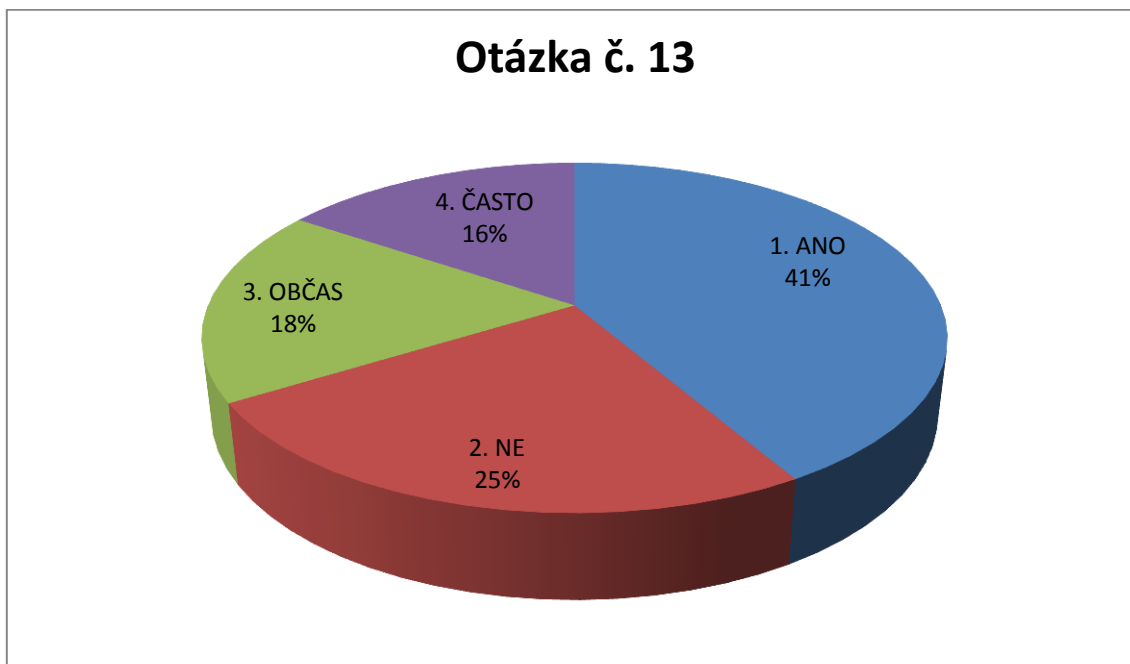
23 % adolescentů odpovědělo, že prosazuje své názory za každou cenu.

18 % adolescentů odpovědělo, že často prosazuje své názory za každou cenu.

U této otázky je patrné, že adolescenti z 65 % si prosazují své názory za každou cenu, třeba i nevhodným chováním.

Pouhých 35 % adolescentů si své názory neprosazuje.

Graf 13 - Svěřujete se jiné dospělé osobě a rodiče to nejsou?

Zdroj: Vlastní zpracování

41 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje jiné dospělé osobě než rodičům.

25 % adolescentů odpovědělo, že se nesvěřuje žádné jiné dospělé osobě než rodičům.

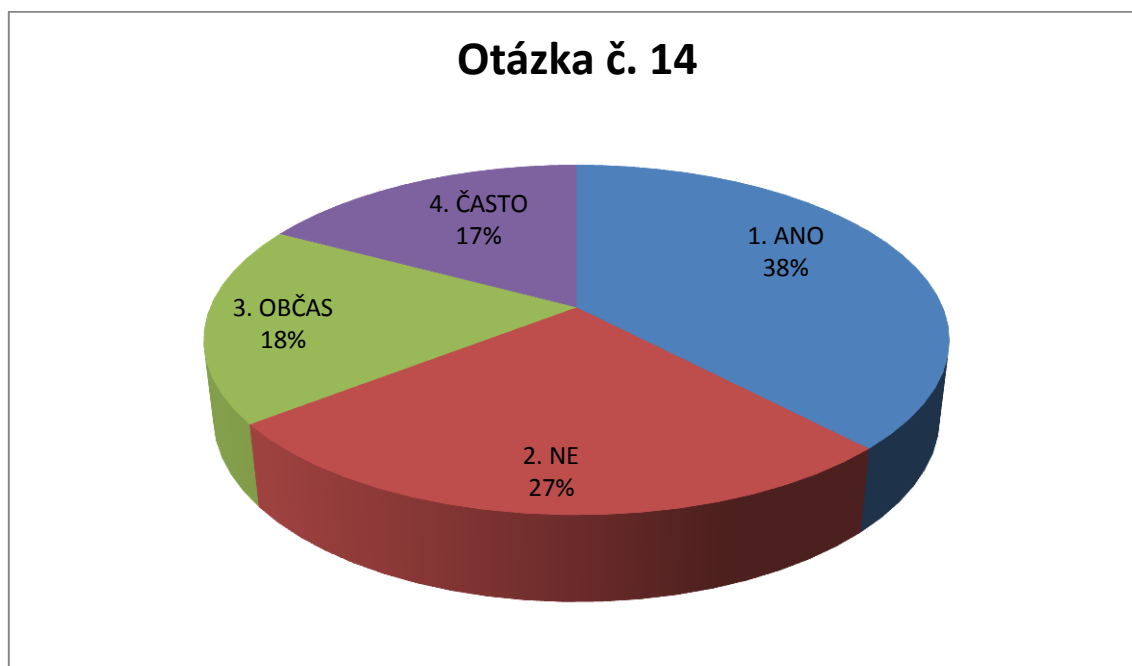
18 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje občas jiné dospělé osobě než rodičům.

16 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje často jiné dospělé osobě než rodičům.

75 % adolescentů se svěřuje jiné dospělé osobě, než je rodič.

Pouze 25 % adolescentů se nesvěřuje jiné dospělé osobě, než je rodič.

Graf 14 - Snažíte se být středem pozornosti za každou cenu?

Zdroj: Vlastní zpracování

38 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být středem pozornosti za každou cenu.

27 % adolescentů odpovědělo, že se nesnaží být středem pozornosti za každou cenu.

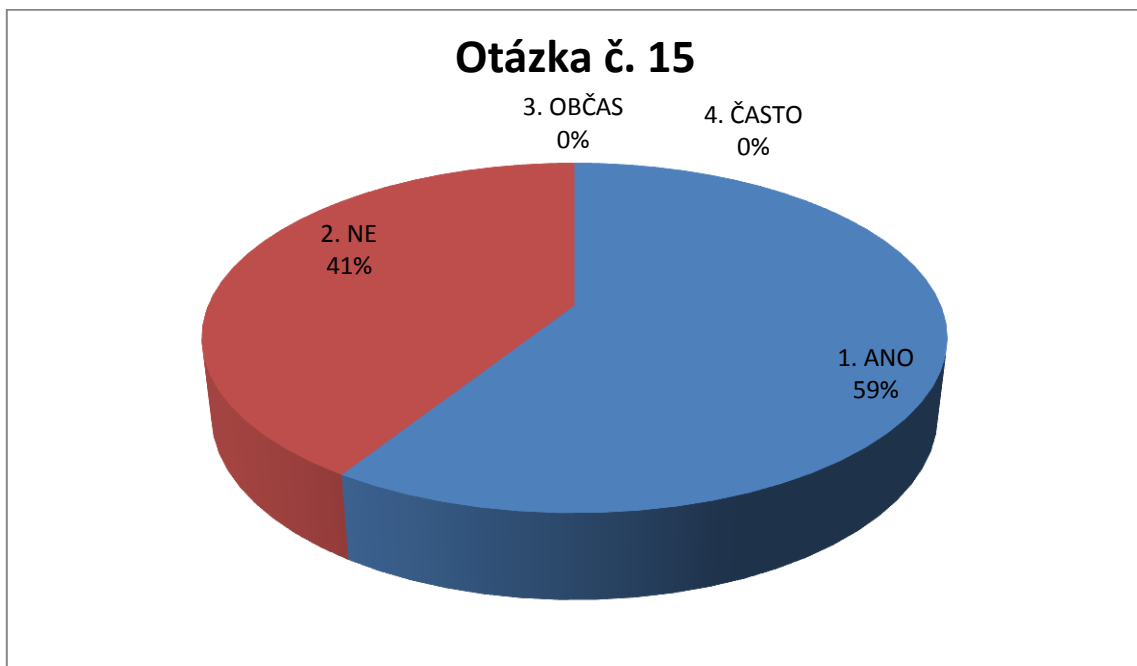
18 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být občas středem pozornosti za každou cenu.

17 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být často středem pozornosti za každou cenu.

U této otázky se středem pozornosti za každou cenu se snaží být 73 % adolescentů.

Tuto potřebu nemá 27 % adolescentů.

Graf 15 - Vzal/a jste někdy věc, která nebyla Vaše?

Zdroj: Vlastní zpracování

59 % adolescentů odpovědělo, že ano vzal/a věc, která nebyla jeho.

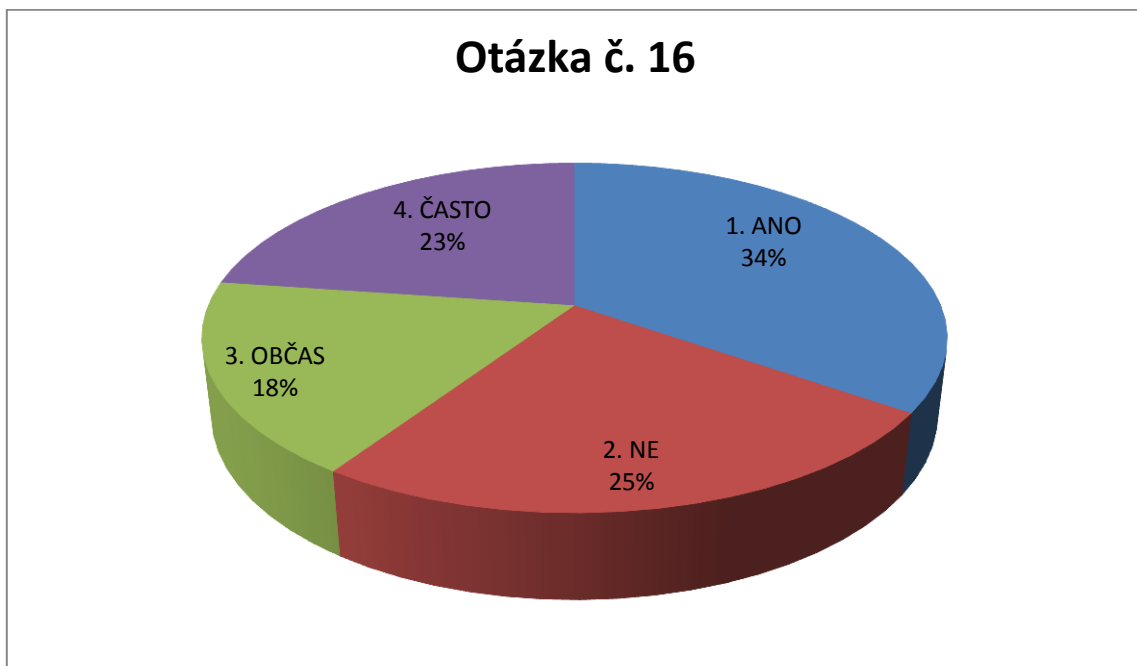
41 % adolescentů odpovědělo, že nechal /a věc, která nebyla jeho.

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že převážná část dotazovaných adolescentů 59 % někdy vzala cizí věc.

Pouze 41 % dotazovaných odpovědělo, že žádnou cizí věc nechal.

U této otázky jsou odpovědi téměř vyrovnané.

Graf 16 - Byl/a jste někdy za školou?

Zdroj: Vlastní zpracování

34 % adolescentů odpovědělo, že bylo za školou.

25 % adolescentů odpovědělo, že nebylo nikdy za školou.

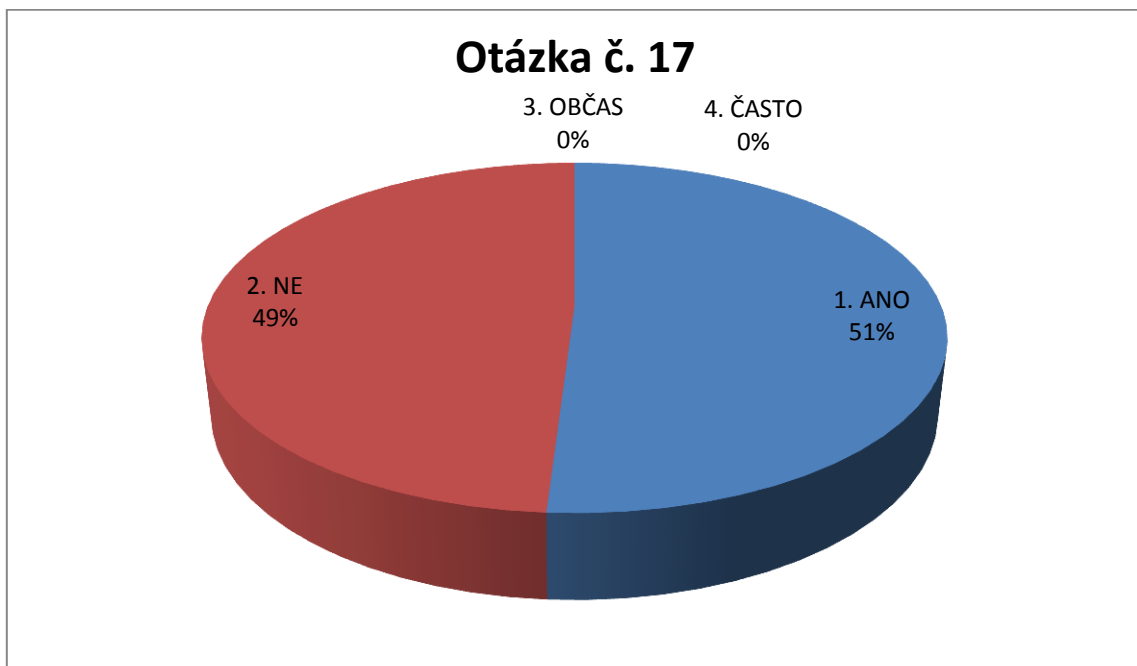
23 % adolescentů odpovědělo, že bylo často za školou.

18 % adolescentů odpovědělo, že bylo občas za školou.

75 % dotazovaných adolescentů už má zkušenost, že bylo za školou.

Pouhých 25 % adolescentů, nikdy za školou nebylo.

Graf 17 - Zkoušel/a jste někdy kouřit?

Zdroj: Vlastní zpracování

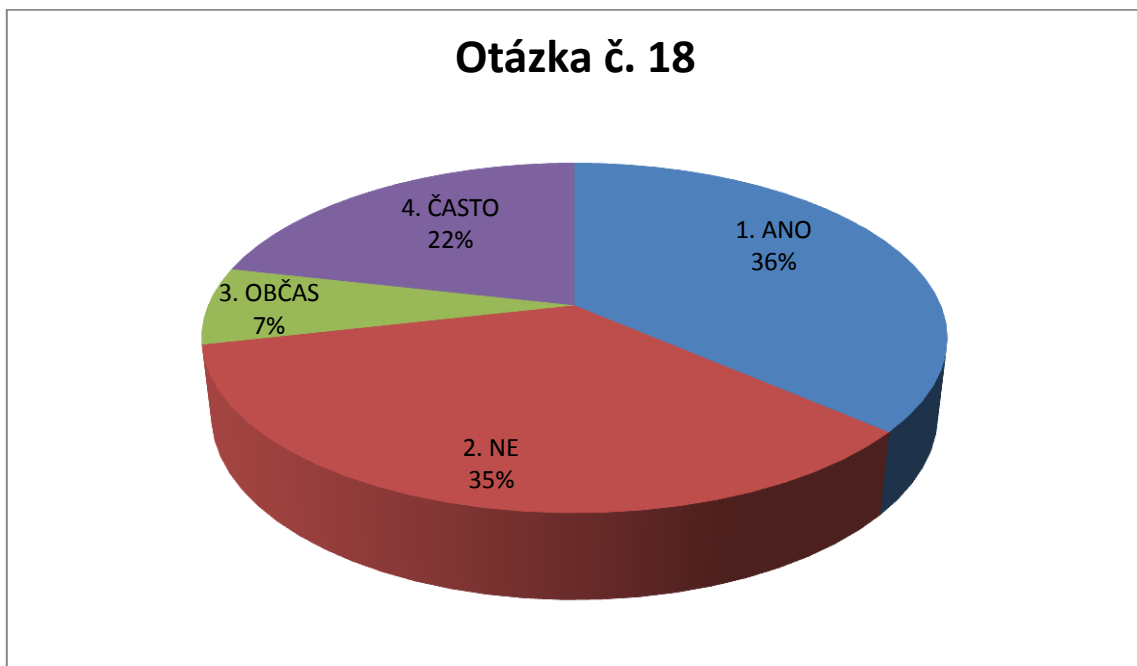
51 % adolescentů odpovědělo, že zkoušelo kouřit.

49 % adolescentů odpovědělo, že nezkoušelo kouřit.

O 2 % kladných odpovědí u adolescentů převažuje odpověď ANO, že už mají zkušenost s kouřením.

Je zde patrné, že je takto otázka témuž vyrovnaná odpověďmi. 51 % - 49%.

Graf 18 - Ochutnal/a jste někdy pivo/víno?

Zdroj: Vlastní zpracování

36 % adolescentů odpovědělo, že ochutnalo pivo/ víno.

35 % adolescentů odpovědělo, že neochutnalo pivo/ víno.

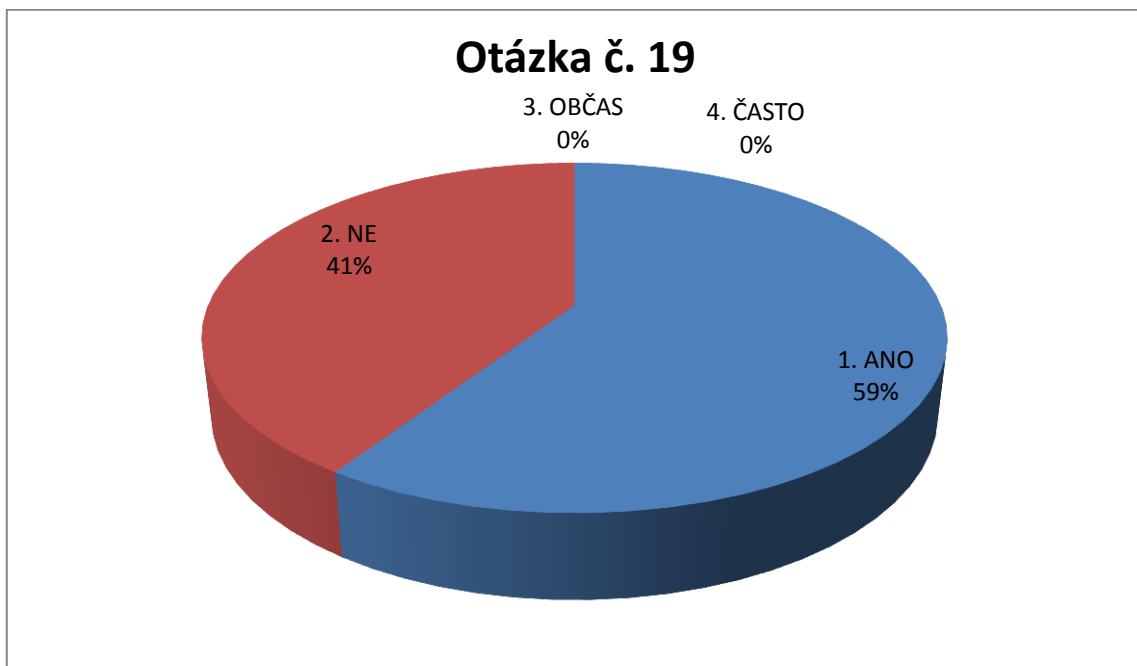
22 % adolescentů odpovědělo, že často ochutná pivo/ víno.

7 % adolescentů odpovědělo, že občas ochutná pivo/ víno.

U této otázky kladně odpovědělo 65 % adolescentů, že má zkušenost s ochutnáním piva nebo vína.

Pouhých 35 % adolescentů zkušenost s ochutnáním piva nebo vína nemá.

Graf 19 - Byl/a jste někdy opilý/á?

Zdroj: Vlastní zpracování

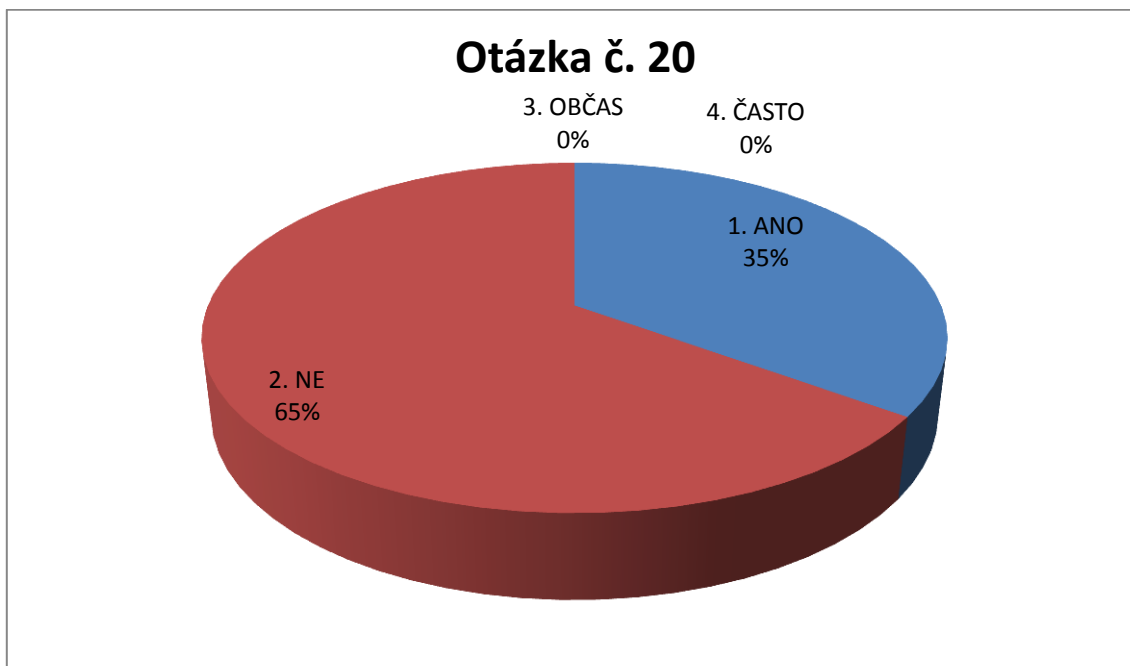
59 % adolescentů odpovědělo, že bylo opilých.

41 % adolescentů odpovědělo, že nikdy nebylo opilých.

Tato otázka je téměř vyrovnaná odpověďmi ANO/ NE. 59 %- 41%

Zde je zřejmé, že více než polovina dotazovaných adolescentů byla někdy opilá.

Graf 20 - Vzal/a jste si někdy nabídnutou marihuanu?

Zdroj: Vlastní zpracování

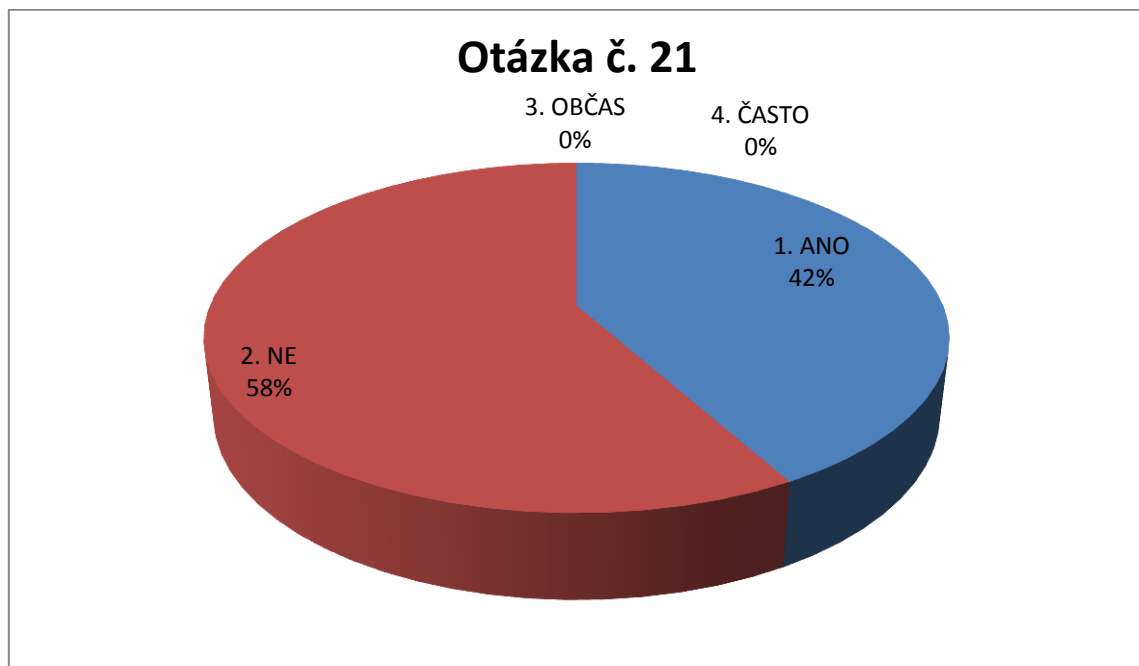
65 % adolescentů odpovědělo, že si nikdy nevezlo nabídnutou marihuanu.

35 % adolescentů odpovědělo, že si vzalo nabídnutou marihuanu.

Tato otázka z 65 % obsahuje odpovědi adolescentů, že NIKDY nevezly nabídnutou marihuanu.

Zbývající 35 % dotazovaných odpovědělo, že už si nabídnutou marihuanu vzalo.

Graf 21 - Byla Vám někdy nabídnuta droga?

Zdroj: Vlastní zpracování

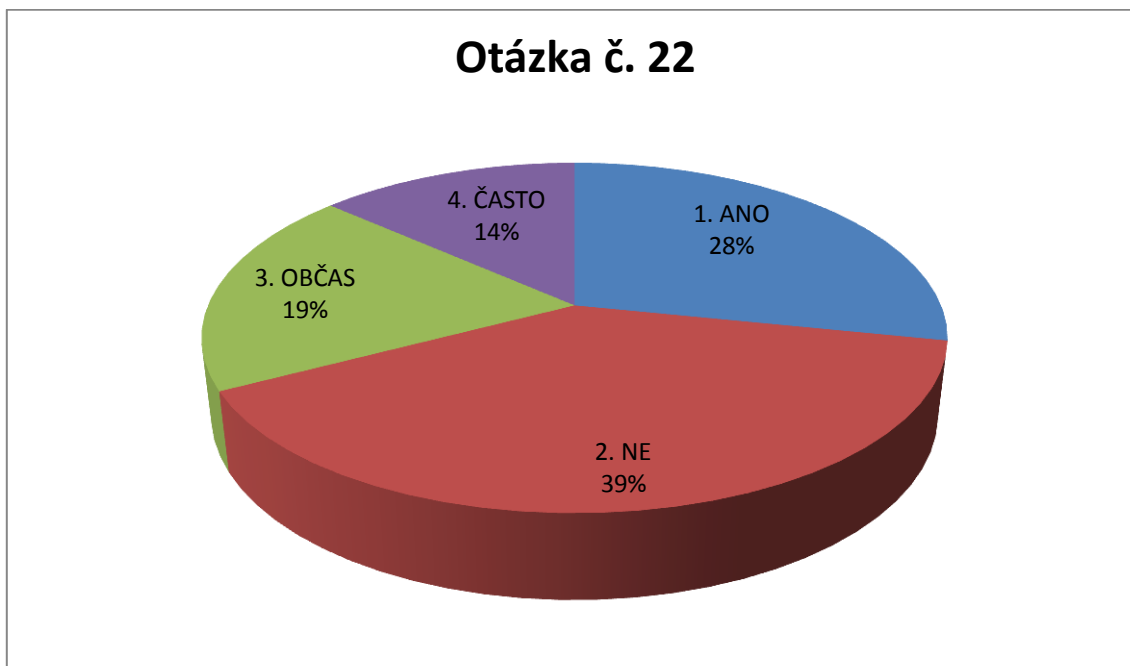
58 % adolescentů odpovědělo, že jim nebyla nabídnuta droga.

42 % adolescentů odpovědělo, že jim byla nabídnuta droga.

U této otázky je 58 % kladných odpovědí, že adolescentům nebyla nabídnuta droga.

42 % adolescentům byla již nabídnuta droga.

Graf 22 - Setkal/a jste se někdy se šikanou?

Zdroj: Vlastní zpracování

39 % adolescentů odpovědělo, že se nesetkalo se šikanou.

28 % adolescentů odpovědělo, že se setkalo se šikanou.

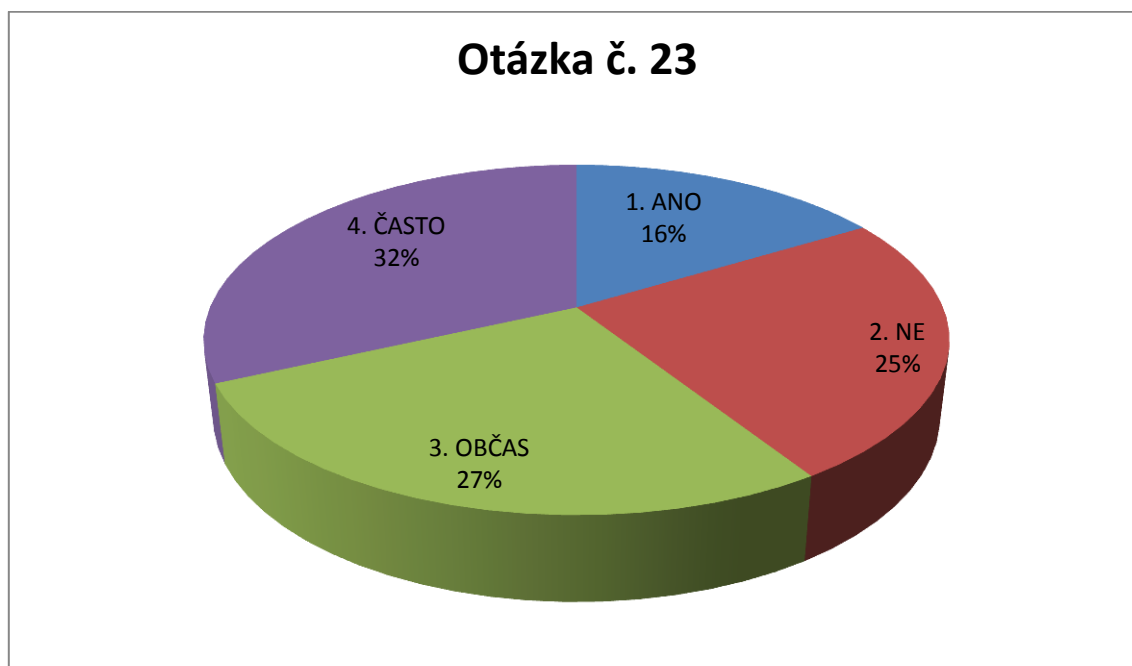
19 % adolescentů odpovědělo, že se setkává občas se šikanou.

14 % adolescentů odpovědělo, že se setkává často se šikanou.

61 % dotazovaných adolescentů má zkušenost se šikanou.

Pouhých 39 % adolescentů se nesetkalo se šikanou.

Graf 23 - Týkala se někdy šikana i Vás osobně?

Zdroj: Vlastní zpracování

32 % adolescentů odpovědělo, že se často týká šikana jich osobně.

27 % adolescentů odpovědělo, že se občas týká šikana i jich osobně.

25 % adolescentů odpovědělo, že se jich šikana netýká osobně.

16 % adolescentů odpovědělo, že se jich šikana týká osobně.

Osobně se týká šikana 75 % adolescentů.

25 % dotazovaných adolescentů nikdy osobně nezažila šikanu.

Výsledek této otázky je, že se se šikanou z 75 % adolescentů potýká s vlastní zkušeností.

5.4 Hypotézy a jejich vyhodnocení

Výzkumná otázka č. 1: Věnujete se obvykle více než 2 hodiny denně televizi nebo počítačovým hrám?

Hypotéza H1

Z otázky je patrné, že adolescenti tráví u televize nebo počítačových her, více než 2 hodiny denně tj. 77 % adolescentů.

Hypotéza H0

23 % adolescentů odpovědělo, že se nevěnuje více než dvě hodiny denně sledování televize nebo počítačovým hrám.

59 %	adolescentů odpovědělo, že tráví, více než 2 hodiny denně u televize nebo se věnuje počítačovým hrám
23 %	adolescentů odpovědělo, že se nevěnuje více než dvě hodiny denně sledování televize nebo počítačovým hrám
10 %	občas tráví čas sledováním televize nebo počítačovým hrám
9 %	často tráví čas sledováním televize nebo u počítačových her

Vlastní zdroj

Výzkumná otázkač. 2: Býváte často na internetu?

Hypotéza H1

U této otázky odpovědělo 65 % adolescentů kladnými odpověďmi.

Hypotéza H0

U této otázky pouze 35 % adolescentů odpovědělo, že nebývá na internetu.

43 %	adolescentů odpovědělo, ANO, že bývá na často na internetu
35 %	adolescentů u této otázky odpovědělo NE, že nebývá často na internetu
12 %	adolescentů odpovědělo u této otázky, že OBČAS bývá na internetu
10 %	adolescentů odpovědělo u této otázky, že ČASTO bývá na internetu

Vlastní zdroj

Výzkumná otázkač. 3: Trávíte volný čas se svými vrstevníky?

Hypotéza H1

83 % dotazovaných adolescentů se stýká se svými vrstevníky.

Hypotéza H0

Pouhých 17 % adolescentů se, se svými vrstevníky nestýká a netráví s nimi svůj volný čas.

38 %	adolescentů odpovědělo, že tráví volný čas se svými vrstevníky
33 %	adolescentů odpovědělo, že ČASTO tráví volný čas se svými vrstevníky
17 %	adolescentů u této otázky odpovědělo, že netráví volný čas se svými vrstevníky
12 %	adolescentů odpovědělo, že OBCĀS tráví volný čas se svými vrstevníky

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 4: Trávíte volný čas raději sám/a?

Hypotéza H1

48 % adolescentů tráví volný čas občas nebo často raději sami.

Hypotéza H0

Většina dotazovaných adolescentů odpověděla na otázku s 52 %, že neradi tráví volný čas sami.

52 %	adolescentů odpovědělo na otázku, že neradi tráví volný čas sami
27 %	adolescentů odpovědělo, že raději tráví volný čas sami
11 %	adolescentů odpovědělo, že OBČAS tráví raději volný čas sám/a
10 %	adolescentů odpovědělo, že ČASTO tráví raději volný čas sám/a

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 5: Sportujete nebo máte koníčky?

Hypotéza H1

Varianty s kladnými odpověďmi tvořily 42 %.

Hypotéza H0

Varianta s negativními odpověďmi obsadila o 6 % vyšší zastoupení.

48 %	adolescentů se nevěnuje žádnému koníčku ani nesportuje
30 %	adolescentů odpovědělo, že sportuje nebo má koníčka
12 %	adolescentů odpovědělo, že často sportuje nebo má koníčka
10 %	adolescentů odpovědělo, že občas sportuje nebo má koníčka

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 6: Povídáte si se svými rodiči?

Hypotéza H1

64 % adolescentů odpovědělo, že si se svými rodiči povídá.

Hypotéza H0

36% adolescentů si se svými rodiči nepovídá.

36 %	adolescentů odpovědělo, že si se svými rodiči nepovídá
35 %	adolescentů odpovědělo, že si povídá se svými rodiči
18 %	adolescentů odpovědělo, že si povídá občas se svými rodiči
11 %	adolescentů odpovědělo, že si povídá často se svými rodiči

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 7: Máte strach ze svých rodičů?

Hypotéza H1

U této otázky převažuje 75 % odpověď, že mají adolescenti strach ze svých rodičů.

Hypotéza H0

25% adolescentů strach ze svých rodičů nemá.

43 %	adolescentů odpovědělo, že mají strach ze svých rodičů
25 %	adolescentů odpovědělo, že nemá strach ze svých rodičů
20 %	adolescentů odpovědělo, že má často strach ze svých rodičů
12 %	adolescentů odpovědělo, že má občas strach ze svých rodičů

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 8: Jsou rodiče přísní?

Hypotéza H1

U této otázky bylo 75 % kladných odpovědí.

Hypotéza H0

Pouhých 15 % odpovědí bylo, že rodiče nejsou přísní.

35 % adolescentů odpovědělo na otázku, že rodiče jsou přísní

29 % adolescentů odpovědělo, že občas jsou přísní

21 % adolescentů odpovědělo, že jsou často rodiče přísní

15 % adolescentů odpovědělo, že nejsou rodiče přísní

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 9: Často rodiče křičí?

Hypotéza H1

80 % rodičů na své děti křičí.

Hypotéza H0

Pouhých 20 % na své děti nekřičí.

39 %	adolescentů odpovědělo, že ano rodiče křičí
25 %	adolescentů odpovědělo, že občas rodiče křičí
20 %	adolescentů odpovědělo, že rodiče nekřičí
16 %	adolescentů odpovědělo, že často rodiče křičí

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 10: Jste z úplné rodiny?

Hypotéza H1

52 % adolescentů pochází z úplné rodiny.

Hypotéza H0

48 % adolescentů nepochází z úplné rodiny.

52 %	adolescentů pochází z úplné rodiny
48 %	adolescentů nepochází z úplné rodiny

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 11 : Máte často konflikty s rodiči?

Hypotéza H1

U této otázky je 65 % zastoupení kladných odpovědí, že se svými rodiči řeší konflikty.

Hypotéza H0

Pouhých 35 % adolescentů nemusí konflikty se svými rodiči řešit.

35 %	adolescentů odpovědělo, že nemá konflikty s rodiči
25 %	adolescentů odpovědělo, že má často konflikty s rodiči
24 %	adolescentů odpovědělo, že má konflikty s rodiči
16 %	adolescentů odpovědělo, že má občas konflikty s rodiči

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č.12: Prosazujete své názory za každou cenu, třeba i nevhodně?

Hypotézy H1

65 % si adolescenti prosazují své názory za každou cenu, třeba i nevhodným způsobem chování.

Hypotéza H0

35 % adolescentů si neprosazuje své názory za každou cenu.

35 % adolescentů odpovědělo, že neprosazuje své názory za každou cenu
24 % adolescentů odpovědělo, že občas prosazuje své názory za každou cenu
23 % adolescentů odpovědělo, že prosazuje své názory za každou cenu
18 % adolescentů odpovědělo, že často prosazuje své názory za každou cenu

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 13: Svěřujete se jiné dospělé osobě, a rodiče to nejsou?

Hypotéza H1

75 % adolescentů se svěřuje jiné dospělé osobě, než je rodič.

Hypotéza H0

25 % adolescentů nemá potřebu se svěřovat jiné osobě než je rodič.

41 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje jiné dospělé osobě než rodičům
25 % adolescentů odpovědělo, že se nesvěřuje žádné jiné dospělé osobě než rodičům
18 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje občas jiné dospělé osobě než rodičům
16 % adolescentů odpovědělo, že se svěřuje často jiné dospělé osobě než rodičům

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 14: Snažíte se být středem pozornosti za každou cenu?

Hypotéza H1

U této otázky se snaží být středem pozornosti za každou cenu 73 % adolescentů.

Hypotéza H0

27 % adolescentů tuto potřebu nemá.

38 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být středem pozornosti za každou cenu
27 % adolescentů odpovědělo, že se nesnaží být středem pozornosti za každou cenu
18 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být občas středem pozornosti za každou cenu
17 % adolescentů odpovědělo, že se snaží být často středem pozornosti za každou cenu

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 15: Vzal/a, jste někdy věc která nebyla Vaše?

Hypotéza H1

Z 59 % kladných odpovědí na tuto otázku vyplývá, že převážná část dotazovaných adolescentů, někdy vzala cizí věc.

Hypotéza H0

41 % adolescentů odpovědělo na tuto otázku, že žádnou cizí věc nevzalo.

59 % adolescentů odpovědělo, že ano vzal/a věc, která nebyla jeho
41 % adolescentů odpovědělo, že nevzal /a věc, která nebyla jeho

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 16: Byl/a jste někdy za školou?

Hypotéza H1

75 % adolescentů má zkušenost, že bylo za školou.

Hypotéza H0

25 % adolescentů odpovědělo, že za školou nebylo.

34 % adolescentů odpovědělo, že bylo za školou
25 % adolescentů odpovědělo, že nebylo nikdy za školou
23 % adolescentů odpovědělo, že bylo často za školou
18 % adolescentů odpovědělo, že bylo občas za školou

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 17 : Zkoušel/a jste někdy kouřit?

Hypotéza H1

tyto dvě hypotézy jsou téměř vyrovnané

Hypotéza H0

51 % adolescentů odpovědělo, že zkoušelo kouřit
49 % adolescentů odpovědělo, že nezkoušelo kouřit

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 18 : Ochutnal/a jste někdy pivo/víno?

Hypotéza H1

65 % adolescentů podle odpovědí má zkušenost s ochutnáním piva/vína.

Hypotéza H0

35 % adolescentů odpovědělo, že zkušenost s ochutnáním nemá.

36 % adolescentů odpovědělo, že ochutnalo pivo/ víno
35 % adolescentů odpovědělo, že neochutnalo pivo/ víno
22 % adolescentů odpovědělo, že často ochutná pivo/ víno
7 % adolescentů odpovědělo, že občas ochutná pivo/ víno

Vlastní zdroje

Výzkumná otázka č. 19 : Byl/a jste někdy opilý/á?

Hypotéza H1

59 % adolescentů odpovědělo, že bylo opilých.

Hypotéza H0

41 % adolescentů odpovědělo, že nikdy nebylo opilých

59 % adolescentů odpovědělo, že bylo opilých
41 % adolescentů odpovědělo, že nikdy nebylo opilých

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 20 : Vzal/a jste si někdy nabídnutou marihuanu?

Hypotéza H1

Tato otázka z 65 %, adolescentů odpovědělo, že nikdy nevezalo nabídnutou marihuanu.

Hypotéza H0

35 % adolescentů už má zkušenost s nabídnutou marihuanou.

65 % adolescentů odpovědělo, že si nikdy nevezalo nabídnutou marihuanu
35 % adolescentů odpovědělo, že si vzalo nabídnutou marihuanu

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 21: Byla Vám někdy nabídnuta droga?

Hypotéza H1

42 % adolescentů byla již nabídnuta droga.

Hypotéza H0

58 % adolescentům nebyla nabídnuta droga.

58 % adolescentů odpovědělo, že jim nebyla nabídnuta droga
42 % adolescentů odpovědělo, že jim byla nabídnuta droga

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 22: Setkal/a jste se někdy se šikanou?

Hypotéza H1

61 % adolescentů má zkušenost se šikanou.

Hypotéza H0

39 % adolescentů nemá zkušenost se šikanou.

39 % adolescentů odpovědělo, že se neseťkalo se šikanou
28 % adolescentů odpovědělo, že se setkalo se šikanou
19 % adolescentů odpovědělo, že se setkává občas se šikanou
14 % adolescentů odpovědělo, že se setkává často se šikanou

Vlastní zdroj

Výzkumná otázka č. 23 : Týkala se někdy šikana i Vás osobně?

Hypotéza H1

75 % adolescentů má osobní zkušenost se šikanou.

Hypotéza H0

Pouhých 25 % adolescentů nemá osobní zkušenost se šikanou.

32 % adolescentů odpovědělo, že se často týká šikana jich osobně
27 % adolescentů odpovědělo, že se občas týká šikana i jich osobně
25 % adolescentů odpovědělo, že se jich šikana netýká osobně
16 % adolescentů odpovědělo, že se jich šikana týká osobně

Vlastní zdroj

Diskuse

Dotazník, který jsem sestavila, se shoduje v některých položkách. Výsledky dotazníku jsem porovnála a zaměřila se na zjištění shod a rozdílů. Dotazovaní adolescenti mají vytvořený pozitivní vztah k vlastní osobě. Jedinci se ukázali být vyspělými, přijali sami sebe takovými, jací jsou. Tyto výsledky potvrdila analýza dat dotazníku.

Adolescenti se rádi baví. Zábava je pro ně velmi důležitá, zaujímá vedoucí postavení v žebříčku hodnot sestaveného dle výsledků dotazníku. Zábava je hlavním důvodem, proč adolescenti tráví tolik času se svými kamarády. Díky nim se odreagují, povídají si a věnují se společným aktivitám. K zábavě patří v dnešní době i alkohol. Dotazník ukázal, že adolescenti alkohol užívají, aby se bavili. Alkohol patří podle dotazníku na 1. žebříček důležitým věcem v životě adolescentů. Přesto bylo požití alkoholu u většího počtu dotazovaných, zejména v 8.ročnicích. Adolescenti potřebují mít pocit, že se kolem nich stále něco děje. Další položkou, kde se více odpovědí shoduje je u 9. ročníku, kde respondenti odpověděli, že mají zkušenost s drogou a návykovými látkami. Ve většině případů jim byla nabídnuta a oni odmítli. Nebo již drogu zkusili.

Doporučení:

Z mého pohledu na celou situaci hraje velkou roli, to jaký má zájem o své dítě rodina jako taková. Bez ohledu, zda rodiče spolu žijí v jedné domácnosti či nikoliv. Měli by rozhodně se svými dětmi komunikovat, ptát se na jejich zájmy, s kým se stýkají, neboť děti potřebují vědět a mít pocit, že někam patří, a že jim někomu na nich záleží, i když nejsou někdy podle měřítka svých rodičů. Každé dítě je obrazem svých rodičů a ti by mu měli dát svoji lásku a pocit bezpečí.

Závěr

Uveřejněné materiály a výzkumy ukazují, že také u nás je většina mládeže zdravá. Také ti, kteří s drogou jen experimentují, nemusí pokračovat v dráze závislé osoby. Dále je známo, že i řada závislých je schopna zbavit se závislosti ve vyšším věku.

Tato práce měla za cíl zjistit možné příčiny vzniku patologických jevů u adolescentů ve věku 14 - 15 let. **Výzkum na 2. ZŠ ve Štětí, zjistil nejčastější výskyty příčin vzniku patologických jevů u adolescentů** na zdejší ZŠ v konkrétních ročnících.

Adolescenti nemají ve většině případů důvěru se svěřovat své rodině nebo dospělé osobě. Problémy většinou řeší se svými vrstevníky a nebo se zcela uzavrou, a nesou si nelehké břímě do dospělosti.

Nemalou roli v počtu úspěšného sběru dat, lze považovat fakt, že byl dotazník anonymní a respondenti měly tak větší důvěru se otevřít v dotazovaných otázkách, ve více případech se někteří i více větami rozepsali o daném problému, k položené otázce.

Velký problém je v tom, že v závislostech jsou vynalézaví a ve způsobech experimentování s drogami nacházejí nové možnosti.

Většina látek se u nás získává nelegální cestou ve zdravotnickém sektoru, ať už z lékáren nebo z nemocnic (odcizením), dále se využívá léčiv, která hledané látky obsahují. Tato se získávají od osob, kterým byly předepsány lékařem. Tyto speciality pak mohou být v pokoutních laboratořích zpracovány. Je tak možno získat látky opiátové řady a budivé aminy. Experimentuje se s drogami rostlinného původu. Také u nás platí, že závislí nezletilí mají abnormální osobnostní profily. Buď jsou neurotičtí, popřípadě psychopatičtí, či s lehkým organickým mozkovým poškozením. Neurotici se snaží tlumit nepříjemné pocity a odstraňovat zábrany. Nezletilí považují při svém prožívání a nedostatku zájmu svět za fasádní a vylepšují si jej drogou. Tam, kde rodinná péče a spontánní vazba na rodinu s normální hierarchií hodnot a citovým působením není, jsou nahrazeny poruchami chování.

Nezletilí nás samozřejmě ne vždy přesně informují. Někdy něco řeknou, ale vystupují jako osoby, které již s návykem skončily nebo o to usilují. Teprve, když o nich hodně víme a vše je jasné, sdělí nám otevřeně mnoho detailů mimo jmen členů party a zdrojů drog. Často je pro nás důležité zjistit z různých objektivních zpráv, do kterých restauračních podniků, a na které diskotéky právě dochází. Doma je potřeba zkusit najít schované prášky, tekutiny, tablety, injekční stříkačky. Najít v dopisech, v emailech, a jiné korespondenci (Facebook aj.) různá jména nebo přezdívky. Pátrá se po vpichování na různých místech těla, po příčných, povrchních, řezných jizvách na vnitřní straně zápěstí, což nejsou důsledky sebevražedného jednání, ale umožňují poznat hloubku ovlivnění organismu psychotropním preparátem.

Zvláště jsou ohroženi nezletilí, kteří prodělali abnormní vývoj osobnosti v dětství nebo minimální mozkové poškození, jsou dětmi z rizikových rodin, žijí v oblasti, kde se pije alkohol a zneužívající alkohol nebo drogy.

M. Vágnerová tvrdí (2012, s. 41), že existuje více příčin vzniku závislosti. Obecně se dá říci, že neexistuje jen jeden jediný důvod, ale celý komplex příčin, které spolu navzájem souvisí. První skupinu příčin představují genetické dispozice. Důležité však je, aby alespoň rodina byla schopna poznat, že by mohlo jít u nezletilého o rozvíjející se závislost. Rodiny se zájmem o své děti by měli, pokud možno brzo zachytit příznaky, protože do fascinující „drogové party“ může zapadnout dítě z doposud úspěšné a zdravé rodiny. V rodině se musí zbystřit pozornost, a v žádném případě by se neměli rodiče pokoušet sami provádět nějaká léčebná opatření. Na záležitost by měl být upozorněn rozumný učitel, vychovatel, dorostový lékař.

Léčba nezletilého by měla být zahájena, pokud možno co nejdříve po zjištění a případné konzultaci s odborným lékařem či terapeutem. Rodiče by měli poskytnout co nejvíce informací, které získali od nezletilého a pro upřesnění informací říci, co zjistili oni. Rychlé jednání a případné zahájení léčby může někdy dítěti zachránit i život, nebo alespoň zmírnit zdravotní komplikace, které mohou nastat a mít neblahý následek na celý život.

Z mého pohledu na celou situaci hraje velkou roli, jaký má zájem o své dítě rodina jako taková. Bez ohledu, zda rodiče spolu žijí v jedné domácnosti či nikoliv. Měli by rozhodně se svými dětmi komunikovat, ptát se na jejich zájmy, s kým se stýkají, neboť děti potřebují vědět a mít pocit, že někam patří, a že jim někomu na nich záleží, i když nejsou někdy podle měřítka svých rodičů. Každé dítě je obrazem svých rodičů a ti by mu měli dát svoji lásku a pocit bezpečí.

J. Langmeier (1983, s. 72) dodává, že dospívající se v této fázi chtějí odlišovat od svého okolí, od dospělých ale i od dětí. Takže nosí jiné, často velmi nápadné, extrémní oblečení, účes a poslouchají specifickou hudbu. Tohle může být zdrojem konfliktů s rodiči, popř. s jinými autoritami a vede to ke zvýšeným kontaktům s vrstevníky. Tato fáze odpovídá fázi vlastní puberty u M. Vágnerové a J. Langmeiera.

Bakalářská práce nabádá ke spolupráci s dospívajícím, která může napomoci vzájemnému porozumění. Tato práce je založena na účtě k mladistvému jako člověku hodného zájmu, nabízí, jak budovat s dospívajícími nové vztahy. Smyslem je nabídnout dospělým návod, jak aby bylo možné vést dospívající k zodpovědnosti a zároveň při nich během jejich dospívání stát, ochraňovat je a usměrňovat. Výchovný vztah se buduje a vyvíjí v každém okamžiku dospívání prostřednictvím dialogu vedeného dospělým. Opírá se o slovní výměnu, společné příjemné strávené chvíle, konfliktní, a přitom neagresivní výměny názorů, shovívavost, toleranci a pozornost, vyjednávání, schopnost formulovat a přijmout požadavky, stanovit nezbytné meze umožňující vzájemné soužití, o uplatňování mladými lidmi přijímané a uznávané autority.

Přístup má daleko k svůdně se tvářícím výchovným působením, která dospívající nechávají „dělat všechno“, stejně jako k přístupům potlačujícím nebo nepřátelským, které dospívajícím neposkytují žádnou svéprávnost. Staví se tedy proti laxnosti a lhostejnosti, jimiž se dospělí snaží uchránit obtížných situací a konfliktů s dospívajícími, jež však v mladých lidech vyvolávají zmatek a pocit opuštěnosti, nebo je vedou k agresivnímu jednání ve snaze upoutat na sebe pozornost dospělých. Tento přístup se tedy staví proti rigidní, agresivní a autoritářské výchově, která se uplatňuje silou a nikdy nepřipouští diskuzi, takže je dospívajícími vnímána jako násilná a zpětně plodí násilí.

Použitá literatura

ADAMEC, J., DOŘÍČÁKOVÁ, A., KUDLUBIEC, M. *Vývojová psychologie v normě a patologii, etiologie duševních poruch ze založených konfliktů*. Brno Adamec J., 2018. ISBN 978-808-723-476-1.

ANDREJEVOVÁ, G. M. *Sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha, Svoboda, 1984. 395 s. Sociologická knižnice ISBN 50.

CAREY, T., RUDKIN, A. *Jak přemýšlí moje dítě? praktická dětská psychologie pro moderní rodiče*. Přeložila Tereza Nuckollsová Praha, Slovart, 2020. ISBN 978-80-7529-996-3.

ERICKSON, E. H. *Identity Youth and Crisis*. New York : Norton and comp., 1968. ISBN 978-039-309-786 -3.

FISHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. a aktuál. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-5046 -0.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 978 - 80 -262 – 0873 - 0.

JANDOUREK, Jan . *Úvod do sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-749-3.

LANGMAIER, J., BALCAR K., ŠPITZ, J. *Dětská psychoterapie*. Praha: Avicenum, 1989. ISBN 978-80-7367-710-7.

LANGMAIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1983. ISBN 978 -7367 -710 -7.

- MACEK, Petr, *Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-348-X.
- MANN, J. *Jedy, drogy, léky*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0508-0.
- MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ, „*Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*“. Vyd. 1. Praha: Portál. 2010. ISBN 978-807367-739-8.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH, „*Krizové situace v rodině očima dítěte*“. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.
- NAKONEČNÝ, M.. *Sociální psychologie*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Nakladatelství Academia. 2009. ISBN 978-80-2001679-9.
- NEŠPOR, K. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, 1995. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
- NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY, „*Léčba a prevence závislostí: příručka pro praxi*“. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum. 1996. ISBN 80-85121-52-2.
- OSN *Úmluva o právech dítěte, sbírka zákonů*.: 1991.
- OFFER, D., OFFER J., B., *From teenage to young mangold*. ISBN 113 54 844 57.
- PRESL, J. *Drogová závislost*. Praha: 1995. ISBN 80-85800-25-X
- RADVANOVÁ, S. *O sociálně-právní ochraně dětí, Sociální politika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-317-2.
- SOBOTKOVÁ, Irena, „*Psychologie rodiny*“. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-250-8.
- SOCHŮREK, Jan, „*Úvod do sociální patologie*“. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita v Liberci: 2009. ISBN 978-80-7372-448-1.

SELIGMANN,M..*Vzkvétání*. nakl. Jan Melvilpublishing 2013.

ISBN 978- 80- 87270- 95- 0.

STENSON,J.,B. *Jak se připravit na pubertáky?: průvodce pro rodiče*“

Přeložil Jan Mizera. Brno: Axis, 2017. ISBN 978-80-8837-10-1.

ZVOLSKÝ, P. *Obecná psychiatrie*. Univerzita Karlova, Praha 1994.

ISBN 80-718-4494-2.

ZVOLSKÝ, P.. *Speciální psychiatrie*. Univerzita Karlova, Praha 1996.

ISBN 80-7184-660-X.

VAŠUTOVÁ, Maria,. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*.

Ostravská univerzita v Ostravě. 2005. ISBN 80-7042-691-8.

VÁGNEROVÁ, Marie,. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl.

a přeprac. Praha: Karolinum, 2012 ISBN 978-80-246-2153-1.

Československá psychologie (časopis pro psychologickou teorii a praxi) 5 LX 2016.

Internetové zdroje

Ptáček, R., 2006. *Poruchy chování v dětském věku* [online]. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. [vid. 4. 4. 2019].

Dostupné z: <http://www.vyzkummladez.cz/zprava/1378735909.pdf>

VACEK, J., VONDRÁČKOVÁ, P., 2014. Behaviorální závislosti: klasifikace, fenomenologie, prevence, a terapie. *Česká a slovenská psychiatrie* [online]. roč. 110, č. 3, s. 144 -150 [vid. 4. 4. 2019]. ISSN 1212-0383. Dostupné z:

http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2019_3_144_150.pdf.

Seznam grafů

Graf 1 - Věnujete se obvykle více než 2 hodiny denně televizi nebo počítačovým hrám?	39
Graf 2 - Býváte často na internetu?.....	40
Graf 3 - Trávíte volný čas se svými vrstevníky?	41
Graf 4 - Trávíte volný čas raději sám/a	42
Graf 5 - Sportujete nebo máte koníčky?	43
Graf 6 - Povídáte si se svými rodiči?	44
Graf 7 - Máte strach ze svých rodičů?.....	45
Graf 8 - Jsou rodiče přísní?.....	46
Graf 9 - Často rodiče křičí?.....	47
Graf 10 - Jste z úplné rodiny?	48
Graf 11 - Máte často konflikty s rodiči?.....	49
Graf 12 - Prosazujete své názory za každou cenu, třeba i nevhodně?.....	50
Graf 13 - Svěřujete se jiné dospělé osobě a rodiče to nejsou?.....	51
Graf 14 - Snažíte se být středem pozornosti za každou cenu?.....	52
Graf 15 - Vzal/a jste někdy věc, která nebyla Vaše?	53
Graf 16 - Byl/a jste někdy za školou?	54

Graf 17 - Zkoušel/a jste někdy kouřit?	55
Graf 18 - Ochutnal/a jste někdy pivo/víno?.....	56
Graf 19 - Byl/a jste někdy opilý/á?	57
Graf 20 - Vzal/a jste si někdy nabídnutou marihuanu?	58
Graf 21 - Byla Vám někdy nabídnuta droga?	59
Graf 22 - Setkal/a jste se někdy se šikanou?.....	60
Graf 23 - Týkala se někdy šikana i Vás osobně?	61

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Krizový plán

Příloha 1 – Dotazník

Dotazník:

Odpovězte na následující otázky ANO/NE ČASTO/OBČAS

Otázka	ANO	NE	ČASTO	OBČAS
1. Věnujete se obvykle více než 2 hodiny denně televizi nebo počítačovým hrám?				
2. Býváte často na internetu?				
3. Trávíte volný čas se svými vrstevníky?				
4. Trávíte volný čas raději sám/a?				
5. Sportujete nebo máte koníčky?				
6. Povídáte si se svými rodiči?				
7. Máte strach ze svých rodičů?				
8. Jsou přísní?				
9. Často rodiče křičí?				
10. Jste z úplné rodiny?				
11. Máte často konflikty s rodiči?				

12. Prosazujete své názory za každou cenu, třeba i nevhodně?				
13. Svěřujete se jiné dospělé osobě, a rodiče to nejsou?				
14. Snažíte se být středem pozornosti za každou cenu?				
15. Vzal/a, jste někdy věc která nebyla Vaše				
16. Byl/a jste někdy za školou?				
17. Zkoušel/a jste někdy kouřit?				
18. Ochutnal/a jste někdy pivo/víno?				
19. Byl/a jste někdy opilý/á?				
20. Vzal/a jste si někdy nabídnutou marihuanu?				
21. Byla Vám někdy nabídnuta droga?				
22. Setkal/a jste se někdy se šikanou?				
23. Týkala se někdy šikana i Vás osobně?				

Tento dotazník bude použit pouze k bakalářské práci, v akademickém roce 2019/2020.

KRIZOVÝ PLÁN

Krizový plán

Vymezuje výchovné problémy, které se na naší škole vyskytují, poskytuje informace o chování v těchto situacích. Kromě návodu seznamuje s problematikou šikany, kyberšikany a záškoláctví.

Krizový plán školy je sestavován za pomoci členů školního poradenského pracoviště, které úzce spolupracuje s odborníky a odbornými centry. Je možné je navštívit při řešení problémů v konzultačních hodinách, které jsou vyvěšeny na webových stránkách školy. Správné zhodnocení situace, jste - li postaveni před některou z těchto voleb:

- je situaci nutné řešit hned?
- je nutné řešit ji vůbec?
- nešlo by ji odložit?
- máme o ní mluvit?
- je třeba ji někomu hlásit?
- nemůže ji vyřešit někdo jiný?
- mají o ní vědět rodiče?

Každý zaměstnanec musí vzniklou problémovou situaci zhodnotit a řešit takto:

- musíte ochránit oběť
- musíte ochránit pověst školy

- musíte ochránit své kolegy

POSTUP V JEDNOTLIVÝCH KRIZOVÝCH SITUACÍCH

1. Žák je v ohrožení života:

- zaměstnanec školy, který je přítomen této situaci nebo je informován jinou

osobou, neprodleně poskytne první pomoc

- informuje vedení školy, volá záchrannou službu 155

- vedení školy bude informovat zákonné zástupce žáka

2. Zaměstnanec školy má podezření na zneužití návykové látky u žáka:

- zaměstnanec informuje metodika prevence a třídního učitele

- třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka

- vedení školy se zákonnými zástupci dohodne další postup

- pro žáka si neprodleně přijdou do školy zákonní zástupci, pokud nemohou, vedení školy zajistí žákovi zdravotní ošetření

3. Zaměstnanec školy u žáka nalezne legální drogy:

- při přistižení žáka je nutné mu v další konzumaci zabránit

- ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy

- zaměstnanec informuje metodika prevence, ten věc řeší s ředitelkou školy

- žák sám uloží na vyzvání alkohol nebo cigarety v ředitelně školy

za přítomnosti 2 svědků

- v případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě, okamžitě voláme záchrannou službu

- pokud žák není schopen pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl

- třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka i v případě, že je žák schopen vyučování a vyzve jej k převzetí nalezené látky

- vedení školy provede šetření a o daném šetření informuje zákonného zástupce žáka, může informovat o možnostech odborné pomoci

4. Zaměstnanec školy u žáka zjistí vlastnictví ilegální drogy:

- zaměstnanec informuje vedení školy a metodika prevence

- žák sám uloží na vyzvání podezřelou látku za přítomnosti 2 svědků do obálky se záznamem o situaci, tato obálka se zalepí a uschová se do trezoru

u ředitelky školy - třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka

- vedení školy či metodik prevence událost oznámí Policii ČR a oddělení sociálně právní ochrany příslušného městského úřadu

- vedení školy provede šetření a zápis o události

5. Zaměstnanec školy přistihne žáka při distribuci ilegální drogy:

- nikdy mu zaměstnanec neodebere látku, ale zajistí jeho izolaci od ostatních žáků, zavede jej do ředitelny, kde je pod dohledem (nesmí se provádět osobní prohlídka ani prohlídka věcí - kompetence policie)
- vedení školy zavolá Policii ČR
- vedení školy či metodik prevence provede záznam o případu, vyrozumí orgán sociálně právní ochrany dětí
- třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka

6. Zaměstnanec školy v areálu školy nalezne drogy nebo vybavení k jejich užívání:

- zaměstnanec zajistí bezpečné uložení drogy nebo vybavení v ředitelně školy a provede záznam o nálezu
- zaměstnanec informuje vedení školy a metodika prevence
- vedení školy či metodik prevence kontaktuje Policii ČR a předá jí nález
- vedení školy provede záznam o případu
- v případě, že se látka našla u žáka, který se jí intoxikoval, předá se látka přivolanému lékaři.

JAK ŘEŠIT PŘÍPADY SOUVISEJÍCÍ S KRÁDEŽEMI A VANDALISMEM V PROSTŘEDÍ ŠKOLY

Jak postupovat při nahlášení krádeže:

- 1) Každou nahlášenou krádeží se zabývat, vyšetřit ji.
- 2) O krádeži a jejím šetření provést záznam, ze kterého budou jasně vyplývat všechny důležité skutečnosti: kdo - kdy - kde - jak - proč - čím.

3) Každý, kdo se dopustí krádeže na školní půdě, má možnost pohovořit si

o svém jednání s ředitelkou školy.

4) Pečlivě se zabývat příčinami. Některé jsou významně polehčující (dítě je ke krádeži donuceno někým jiným, z koho má strach). Někdy se může jednat také o formu chování, kterou je nutné řešit v rámci odborné péče. Rodiče

obou stran vždy ihned informovat. Musí se jednat o úmyslné zcizení,

poškození nebo zničení věci. Hlásíte také tehdy, jestliže o to žádá poškozený

nebo jejich zákonní zástupci a výchovná opatření, která zvolila škola, neměla

žádný účinek.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu:

1) Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti

vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.

2) V případě, že viníka škola zná, bude po něm (jeho zákonném zástupci)

vymáhat náhradu škody.

3) V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou

k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

4) O způsobené škodě je třeba provést záznam, ze kterého budou, jasně vyplývá

všechny důležité skutečnosti: kdo - co - kdy - kde - jak - proč - čím

5) Snažit se vždy dobrat příčiny takového jednání a následně s ní pracovat.

V případě, kdy způsobená škoda je nepatrná nebo malá (dle platného trestního zákoníku činí výše škody nikoliv nepatrné 5.000,- Kč), je třeba věc oznámit rodičům tehdy, jestliže dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu. V případě škod většího rozsahu nebo škod na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoby v průběhu školní exkurze atd.) oznamujte rodičům vždy.

V případě, kdy je škoda nikoliv nepatrná, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy, nahlásíme věc příslušnému úřadu. Musí se jednat o úmyslné poškození či opakované jednání a výchovná a další opatření, která zvolila škola, neměla žádný účinek.

ŠIKANA

Šikana označuje fyzické i psychické omezování či týrání jedince v kolektivu. Zpravidla má agresor nad obětí fyzickou či početní převahu. Následky šikany si do dalšího života odnášejí všichni zúčastnění, největší dopad má ale na oběť.

Postup pedagogů při odhalení či podezření na šikanu:

V případě podezření na výskyt šikany, nebo získání takové informace, je každý z pedagogů povinen nahlásit jej členům školní komise:

ŘŠ (ředitel školy), ŠMP (školní metodik prevence), VP (výchovný poradce), TU (třídní učitel), případně externí pracovník – OSPOD (Orgán sociálně právní ochrany dítěte).

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s obětí/obět'mi:

- nezpochybňovat výpovědi
- s obětí hovořit mimo třídu
- ostatní o rozhovoru nesmí vědět
- nekonfrontovat oběť a agresora

2. Nalezení vhodných svědků.

- žáky sympatizující s obětí,
- žáky nezávislé na agresorech
- žáky nepřijímající normy šikanování
- vést individuální rozhovory
- přesně zaznamenat odpovědi
- organizovat rozhovory bez vědomí ostatních žáků

Otázky: Kdo je oběť? Kdo je agresor? Kdy a kde k šikaně dochází? Jakou formou? Jak dlouho a jak často trvá? Proč X ubližovali? Jaký trest/opatření navrhuješ? Proč?

3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.

- vést individuální rozhovory
- přesně zaznamenat odpovědi
- organizovat rozhovory bez vědomí ostatních žáků

Otázky: Kdo je oběť? Kdo je agresor? Kdy a kde k šikaně dochází? Jakou formou? Jak dlouho a jak často trvá? Proč X ubližovali? Jaký trest/opatření navrhuješ? Proč?

4. Zajištění ochrany oběti.

Zvýšit dozor. V závažném případě ponechat žáka doma.

5. Informovat pedagogický sbor a návrh opatření k nápravě.

6. Rozhovor s agresorem/agresory, případně konfrontace s ním/s nimi

- vždy poslední krok ve vyšetřování.

- v případě více agresorů hovořit s nimi individuálně.

- je nutná dobrá příprava.

7. Schůzka výchovné komise.

Společné setkání se žákem – agresorem a jeho rodiči (nutná přítomnost obou rodičů).

Rozhodování o výchovných opatřeních

Posloupnost jednání:

Seznámení rodičů s problémem

Postupné vyjádření všech pedagogů

Vyjádření žáka

Vyjádření rodičů

Rozhodování komise za zavřenými dveřmi

Seznámení s výsledky jednání

8. Individuální setkání s rodiči oběti

Úkolem je informovat o zjištěních a závěrech školy.

9. Práce s celou třídou - změna vztahů ve třídě ve spolupráci s profesionály.

10. Informovat ostatní třídy, aby nedošlo ke zkreslení informací, více se zaměřit na práci s třídními kolektivy.

Pokud k šikanování došlo v průběhu vyučování, nese plnou odpovědnost škola. Prokáže-li se zanedbání ředitele školy nebo některého pedagoga, může být právně nebo pracovněprávně potrestán. Na školském zařízení lze v oprávněných případech požadovat i náhradu škody vzniklé v důsledku šikany. A to jak náhradu na věcech, tak na zdraví, včetně způsobené psychické újmy. Pokud dítě v důsledku šikany nemohlo např. docházet do školy (vyšší stupeň šikany), nese školské zařízení odpovědnost i za škody vzniklé rodičům dítěte v důsledku např. uvolnění ze zaměstnání, zajištění hlídání dítěte, zajištění doprovodu do školy a ze školy.

KYBERŠIKANA

Rozpoznat kyberšikanu je obtížnější, než tomu je u klasické šikany. Právě ona specifika uvedená výše výrazně ztěžují možnost odhalení kyberšikany. I přesto si je možné na chování žáků všimnout znaků, které nasvědčují tomu, že by mohli být aktéry kyberšikany. Vhodné je pozorovat chování dítěte ve škole, hlavně o přestávkách. Lze zachytit varovné signály, přímé (chování okolí vůči dítěti) a nepřímé (chování nebo vzhled dítěte), ukazatele přítomnosti šikany ve třídě.

Nepřímí ukazatelé kyberšikany/oběti: - dítě náhle přestane používat počítač - často mění chování a nálady - před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy - je nervózní nebo nejisté při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu - nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi - je rozčilené, expresivní nebo frustrované při odchodu od počítače - vyhýbá se rozhovoru o tom, co dělá na počítači - stane se nepřirozeně uzavřené vůči kamarádům nebo rodině - chodí „za školu“ - zhorší se jeho prospěch ve škole - pobývá v blízkosti učitelů - vystupuje ustrašeně - má smutnou náladu - je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní - ztratilo zájem o učení - má poruchy soustředění - vrací se ze školy pozdě - špatně usíná, má noční můry.

Nepřímí ukazatelé kyberšikany/agresora: - rychle vypíná monitor nebo zavírá programy v počítači, když se přiblížíte - tráví u počítače dlouhé hodiny v noci - je rozčilené, pokud nemůže nečekaně použít počítač - přehnaně se u počítače směje - vyhýbá se hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá - používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho - pokud se nesvěří samo, měl by se rodič ptát - ve škole mohou být podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače.

Přímí ukazatelé (chování okolí vůči dítěti):

- úmyslné ponižování
- hrubé žertování a zesměšňování
- nadávky
- neustálé kritizování a zpochybňování
- poškozování a krádeže osobních věcí
- poškozování oděvu
- výsměch
- pohrdání.

Jak má škola postupovat při odhalení kyberšikany:

Postup je v základech stejný jako při zjištění klasické šikany, takže pro stručnost odkazujeme na Metodický pokyn MŠMT z roku 2016 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.

DOPORUČENÍ PRO UČITELE

Důkladně vyšetřete všechny incidenty, abyste mohli v případě nutnosti

kázeňsky postihnout ty žáky, kteří se kyberšikana opravdu dopustil.

Zajistěte si podporu a pomoc externího pracovníka (Policie ČR).

Pokud máte podezření, že byl spáchán trestný čin, obraťte se na OSPOD.

Po identifikaci agresora/ů zvolte řešení odpovídající prohřešku a důsledkům,

které způsobil/i .

Informujte rodiče kyber agresora na jednání výchovné komise, že chování jeho dítěte je bráno vážně a nebude tolerováno.

Poučte rodiče o tom, že mohou kontaktovat právníka.

V případě kyberšikany pomocí mobilního telefonu kontaktujte mobilního operátora.

Ponechávejte si všechny důkazy kyberšikany (snímky obrazovky, zprávy, záznamy apod.).

Kontaktujte a spolupracujte s MySpace, Facebookem nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

Záškoláctví je poruchou chování, která bývá často spojována s negativním postojem ke škole, s nepřijetím normy pozitivní hodnoty vzdělání, ale může být také projevem šikany nebo reakcí na neprospěch.

Zde se pak nabízí možnosti, jako jsou konzumace alkoholu, gambling, drogy nebo páchaní drobné delikvence, jako jsou např. krádeže nebo graffiti. Z těchto důvodů by mělo být záškoláctví odhaleno a zjištěna jeho příčina, která by měla být odstraněna.

Řešení záškoláctví - kontakt s dítětem:

- nutné komunikovat přátelsky, bez hodnocení a odsuzování
- hovořit zásadně o konkrétním chování, bez nálepkování dítěte
- nezjišťovat věcnou stránku problému, ale jak ho dítě prožívalo
- zajímat se, jak svoje chování vidí s odstupem, co si o něm myslí teď
- společně hledat cesty k nápravě
- má-li dítě dobrou vůli chovat se lépe, připravit mu pro to podmínky v rodině i ve škole /tato dobrá vůle nesmí být promarněna/

Doporučené postupy pro učitele:

1. Čím dříve je záškoláctví odhaleno, tím lépe pro dítě. Při hledání příčin si udělat dostatek času pro analýzu případu, spojit se s rodiči, případně psychologem.
2. Je-li záškoláctví důsledkem neúnosné školní situace, navodit změnu. Naplánovat dlouhodobá opatření, aby se situace neopakovala.

3. Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém a máme-li podezření a na hrozbu závislosti, spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou.
4. Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák. Bojí-li se učitelům nebo rodičům svěřit, předat ho do péče psychologa.
5. Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru. Domluvit se s rodiči na těsném kontaktu, aby bylo případně další záškoláctví včas odhaleno.
6. Učitel se musí zamyslet nad vlastními pocity ve vztahu k problémovému žákovi. Měl by smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s ním, zbavit se předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“.
7. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce, který tyto údaje vyhodnocuje. Při zvýšené omluvené nepřítomnosti prověřuje její věrohodnost.
8. Neomluvenou nepřítomnost do 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru, na který je zákonný zástupce pozván doporučeným dopisem. Projedná důvod nepřítomnosti žáka, způsob omlouvání jeho nepřítomnosti, upozorní na povinnost stanovenou zákonem a seznámí zákonného zástupce s možnými důsledky v případě nárůstu neomluvené absence. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Odmítnutí či převzetí zápisu se do zápisu zaznamenává.
9. Pokud má žák víc než 10 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. Podle závažnosti absence žáka se jí účastní: ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy, popř. další odborníci. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. Každý účastník jednání obdrží

kopii zápisu. Pokud žák poruší povinnosti stanovené školním řádem, lze mu podle závažnosti tohoto provinění uložit napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele nebo důtku ředitele. Pravidla pro jejich ukládání stanoví školní řád. (Tato opatření zpravidla předcházejí před snížením stupně z chování.) V zájmu zjišťování příčiny záškoláctví žáka a jejího odstranění může ředitelka školy požádat o spolupráci odborníky z oblasti pedagogicko-psychologického poradenství, popř. orgány sociálně-právní ochrany dětí.

10. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka k návštěvě školy, kopii zápisu z pohovoru, písemné vyjádření výchovného poradce, kopii písemného pozvání zákonných zástupců žáka na výchovnou komisi, kopii zápisu o jednání výchovné komise atp.) orgánu sociálně-právní ochrany.

ZÁVĚR

S tímto dokumentem budou seznámeni všichni zaměstnanci školy a bude přístupný i na webových stránkách školy. Krizový plán bude doplňován či obměňován v případě výskytu nebo zvýšení určitého rizikového chování na škole.

Ve Štětí dne 30. 11. 2019

Mgr. Alexandr Petrišče ředitel školy

Platnost a účinnost: od 1. 9. 2019

Důležité kontakty:

PRAHA - linka bezpečí

Hlavní město - působnost celá ČR,

registrovaný poskytovatel sociálních služeb

Sdružení Linka bezpečí, o s.

Telefon: 266 727 979

E- mail: info@linkabezpeci.cz

Web: <http://www.linkabezpeci.cz>

Linka bezpečí

Zaměření: pro děti a dospívající v obtížné životní situaci

(mládež do 18 let a studenti do 26 let)

bezplatný telefon: 800 155 555

Provoz: nonstop

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

Web:<http://linkabezpeci.cz>

Linka bezpečí Online

Emailová poradna

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

(odpovídají do tří pracovních dnů)

Chat Linky bezpečí

Kontakt: <http://chat.linkabezpeci.cz/>

Provoz: Po + Út + Čt + 15 - 17 a 19 - 21 hod.

Internet Helpline

Zaměření: poradna pro bezpečný internet

(pomoc dětským obětem internetové kriminality)

Bezplatný telefon: 800 155 555

Provoz: nonstop

E- mail: pomoc@linkabezpeci.cz

Chat: <http://chat.linkabezpeci.cz/>

Web: <http://internethelpline.cz>

Linka vzkaz domů

Zaměření: pro děti a mládež na útěku či vyhozené z domova

Bezplatný telefon: 800 111 113 (dostupný z pevné sítě)

Mobil: 724 727 777 (běžné tarify operátorů)

Provoz: po - ne 8 - 22 hod.

E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz (odpovídají do tří pracovních dnů)

Web: <http://www.vzkazdomu.cz>

Rodičovská linka

Zaměření: rodinné a výchovné poradenství pro rodiče, prarodiče a ostatní členy rodiny, pedagogy

Telefon: 840 111 234

Provoz: po + St + Pá 13 - 16 hod. Út + Čt 16 - 19 hod.

E-mail: info@linkabezpeci.cz Web: <http://www.linkabezpeci.cz>